

Anne Ruusuvuori, Piia Karkkola, Pilvi Nissilä & Lila Heinola (toim.)

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma vaikuttavuuden työvälineenä

Kulttuurin palveluryhmä, Tampereen kaupunki

2026

TAMPERE
KULTTUURI

Sisällysluettelo

Esipuhe.....	3
1 Johdanto: Kulttuurihyvinvointisuunnitelma työvälineenä.....	5
1.1 Ohjaavien asiakirjojen merkitys	5
1.2 Kulttuurihyvinvoinnin rakenteen vahvistaminen.....	5
1.3 Yhteiskunnalliset ilmiöt lähtökohtana.....	6
1.4 Päivittyvä kulttuurihyvinvointisuunnitelma	9
Ensimmäisen luvun koonti.....	10
2 Kulttuurihyvinvoinnin monet merkitykset.....	11
2.1 Hyvinvointivaikutukset	11
2.2 Yksilön ja yhteisön kokemat vaikutukset	12
Toisen luvun koonti.....	13
3 Kulttuurin palveluryhmän palvelut hyvinvointia edistämässä.....	14
3.1 Hyvinvointivaikutteinen kulttuuritoiminta ja kulttuurihyvinvointipalvelut	14
3.2 Kulttuurin palveluiden vaikuttavuusmittaus: pilotit ja hyvinvointikyselyt.....	16
Kolmannen luvun koonti	21
4 Suunnittelussa tarkastellaan laatua ja vaikuttavuutta	22
4.1 Kulttuurihyvinvoinnin laatukriteeristö	22
4.2 Vaikutusketju työvälineenä.....	23
4.3 Apuvälineiksi vaikuttavuusketju ja kulttuurihyvinvoinnin laatukriteeristö	24
Neljännen luvun koonti	29

5 Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittarit	30
5.1 Tietolähteisiin perustuvat kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittarit.....	30
5.2 Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittaristo.....	31
Koonti: Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaamisen malli ja loppusanat.....	34
Lähteet	36

Liite 1 Kulttuurin palveluryhmän tarjoama hyvinvointivaikutteinen kulttuuritoiminta ja kulttuurihyvinvointipalvelut.....	40
Liite 2 Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittaristo mittarikysymyksineen	43
Liite 3 Hyvinvointikyselyt.....	45

*Kansikuvan on maalannut TATAMURI®-taideryhmään osallistunut ikäihminen.
Julkaisun taitto: Marjo Vihavainen*

Esipuhe

Tampereen kaupungin kulttuurin palveluryhmässä on vuosikymmeniä tehty työtä kulttuurihyvinvointipalveluiden saralla. Asiantuntijat eri yksiköissä ovat kohdentaneet kulttuuri- ja taidetoimintaa sitä eniten tarvitseville kohderyhmille huomioiden ryhmien tarpeet. Työtä on tehty kaupungin sisällä, poikkihallinnollisesti yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan sekä alueen järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Myös valtakunnalliset verkostorakenteet, kuten Taikusydän-verkosto, Kaikukortti-toiminnan vastuuhenkilöverkosto sekä 6-kaupunkien verkosto, ovat olleet merkittäviä innoittajia kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusperustan kehittämiseksi.

Kulttuurihyvinvoinnin rakenteiden luominen ja hyvinvoinnin ja terveyden eteen kunnissa tehty työ on vuoden 2025 TEAviisari-kyselyn tulosten mukaan edennyt useilla osa-alueilla Suomen kunnissa (Kuntaliitto, 2025). Kulttuurihyvinvoinnin sanoittamisen näkökulmaan on saatu innoitusta Taikusydän-verkoston tietopankista ja uutiskirjeistä. Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaamisesta on julkaistu tutkimuksia, artikkeleita ja työpapereita. Sanoittaminen on vahvistunut hiljalleen myös kuntien hyvinvointiasiakirjoissa. Kulttuurihyvinvoinnin rakenteiden kehittäminen ja vakiinnuttaminen nähdään yhteiskunnallisesti merkittävänä kehittämistavoitteena Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimassa Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelmassa.

Kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuusperusteisuus tunnistetaan rakenteelliseksi kehittämisteemaksi. Palveluiden toteuttajien moniammatillisen erityisosaamisen kehittäminen asetetaan keskeiseksi painopisteeksi yhdyspintatyölle kuntien ja hyvinvointialueiden kehittämistyössä (OKM 2026, 12–35).

Tampereen kaupungin Kulttuurin palveluryhmässä tiivistyi tarve kulttuurihyvinvoinnin sanoittamisen, vaikuttavuuden suunnittelun ja mittaamisen kehittämiseksi vuonna 2025. Samaan aikaan Kulttuurin palveluryhmän missioon ja visioon kirjattiin vahvasti kulttuurin merkitys tamperelaisten hyvinvoinnille ja elämänlaadulle. Hyvinvoinnin sanoitus on nostettu myös aiempaa vahvemmin kaupungin uuteen strategiaan. Näistä lähtökohdista käsin oli luontevaa kirjoittaa hyvinvointia painottavat vaikuttavuustavoitteet osaksi Tampereen kaupungin hyvinvointisuunnitelmaa vuosille 2026–2029. Kulttuurihyvinvointi on läpileikkaava teema hyvinvointisuunnitelmassa.

Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuustavoitteiden ja mittareiden suunnittelutyön ovat tehneet Kulttuurin palveluryhmän Kulttuurihyvinvointi-työryhmään kuuluneet asiantuntijat. Työtä ovat ohjanneet ja tukeneet erityisesti vuonna 2025 kulttuurijohtaja Sampo Terho sekä muut Kulttuurin johtoryhmän jäsenet. Työtä on tuettu ja seurattu Kulttuurin johtoryhmän suunnasta myös vuonna 2026.

Yhteinen kehittämistyö hyvinvointityöryhmän valmistelutyöryhmään kuuluneiden henkilöiden kanssa on ollut inspiroivaa ja opettavaista. Hyvinvointijohtaja Tarja Puskala, hyvinvointikoordinaattori Jaana Ylänen sekä kehittämisspäällikkö Hanna Karojärvi ovat antaneet suuntaviivoja kaupunkitasoisen hyvinvointisuunnitelman vaikuttavuustavoitteiden ja vaikuttavuusmittariston laadintaan onnistuneesti ilmiölähtöisestä ja ihmiskeskeisestä näkökulmasta käsin.

Ulkopuolista asiantuntija-apua ovat antaneet kulttuurihyvinvoinnin väitöskirjatutkija Pilvi Kuitu ja Pirkanmaan hyvinvointialueen kulttuurikoordinaattori, suunnittelija Hanna Korhonen. Lisäksi mittariston kehittämiseen on saatu tärkeää tukea Kulttuuria kaikille -palvelun erityisasiantuntija

Seppo Malleniukselta, THL:n kehittämispäällikkö Tapani Kauppiselta ja tutkija Tuulia Rotkolta sekä vaikuttavuusprofessori Tomi Mäki-Oppaalta Itä-Suomen yliopistosta.

Olemme hyvin kiitollisia eri suunnista saamastamme tuesta ja kehittämisen äärellä käydyistä arvokkaista ja antoisista keskusteluista.

Kulttuurihyvinvointi-työryhmä

Museolehtori Lila Heinola, museolehtori Iita Ruissalo, museolehtori Mira Lauri, museolehtori Elina Laurikainen, museolehtori Reetu Suominen, museolehtori Viliina Julkunen, markkinointiasistentti Sara Hämäläinen, kirjastopalvelupäällikkö Taina Sahlander, palvelupäällikkö Merita Ronkainen, kirjastonhoitaja Heidi Ollikainen, palvelupäällikkö Hanna Huovinen, johtava koordinaattori Pia Keltti, koordinaattori Elina Alatalo, koordinaattori Emma Peura, koordinaattori Andrea Frondelius, koordinaattori Sanna Ristaniemi, projektipäällikkö Mari Jalkanen, koordinaattori Merja Kostamovaara, museolehtori Katri Kaitajärvi, johtava koordinaattori Niina Niiniluoto, apulaisrehtori Anne Partanen, suunnittelijaopettaja Minna Kymäläinen, apulaisrehtori Tuula Vatanen, museolehtori Pilvi Nissilä, suunnittelija Piia Karkkola & koordinaattori Anne Ruusuvuori.

Kuva: Studio Torkkeli / Laura Tammisto

1 Johdanto: Kulttuurihyvinvointisuunnitelma työvälineenä

1.1 Ohjaavien asiakirjojen merkitys

Kunnalla on velvollisuus huolehtia kuntalaisten kulttuuritoiminnan saataavuudesta (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019). Tampereen kaupungin toimenpiteitä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ohjaa [Tampereen kaupungin strategia](#). Strategian toteutussuunnitelmassa kuvataan tarkemmin strategiakaudelle jäsennettyjä tavoitteita ja toimenpiteitä. Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaaminen on tavoitteena kirjattu mukaan [Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan strategian toteutussuunnitelmaan vuosille 2026–2029](#).

THL:n TEAviisari eli terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä ohjaa kuntia kehittämään toimenpiteitään kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Kulttuurihyvinvointisuunnitelma onkin yksi keskeisistä kulttuurihyvinvoinnin nostoista, joita TEAviisari-kyselyssä kysytään säännöllisesti. Pirkanmaalla on kirjattu alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2024 (Kuitu et al. 2022), jonka piiriin Tamperekin on kuulunut.

Kunnan hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus ovat merkittäviä ohjaavia asiakirjoja kunnan hyte-työlle. Kulttuurin palveluryhmän kulttuurihyvinvointisuunnitelman tarve ajankohtaistui, kun kulttuurihyvinvointi sisällytettiin kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan. Tämän suunnitelman tavoite

on sanallistaa ymmärrystä kulttuurihyvinvointi-käsitteestä, havainnollistaa Tampereella tehtävää kulttuurihyvinvointityötä sekä esitellä kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden suunnittelun ja mittaamisen malli, jolla vaikuttavuusperustainen työ Tampereella käynnistyy.

1.2 Kulttuurihyvinvoinnin rakenteen vahvistaminen

Kulttuurihyvinvointityön sanoittamisen vahvistaminen, koulutukset kulttuurihyvinvointipalveluita tuottaville asiantuntijoille sekä palveluiden vaikuttavuuden suunnittelu, mittaaminen ja arviointi ovat olleet vuoden 2025 kehittämistavoitteita, joilla kulttuurihyvinvointityöryhmän yhteinen työskentely on käynnistynyt. Kulttuurin vaikuttavuuden mittaamista ja seuranta pidetään tärkeänä sekä suomalaisessa että kansainvälisessä kulttuurihyvinvointitutkimuksessa sekä ohjaavissa asiakirjoissa kuten Opetus- ja kulttuuriministeriön Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelmassa (2026, 12–35), jossa kuntien vastuulla nähdään olevan sekä vaikuttavuustiedon tuottaminen, vaikuttavuuden mittaaminen että vaikuttavuustiedolla johtaminen.

THL:n Kulttuurihyvinvointitoiminta kunnissa 2025-tutkimuksen mukaan viimeisen kuuden vuoden aikana on tapahtunut käänne, jolloin kuntien hyvinvointiasiakirjoihin on asetettu tavoitteita kulttuuritoimintaan liittyen. Samaan aikaan kulttuurihyvinvoinnin rakenteet alueilla ovat entisestään vahvistuneet. (Saukko et al. 2025.) Kulttuurihyvinvoinnin rakenteiden vahvistuminen on nähtävillä ilmiönä myös Tampereella ja Tampereen kaupunkiseudulla. Rakenteiden vahvistuminen sekä aktiivinen yhteistyö kulttuurihyvinvointi- ja hyvinvointiverkostoissa ja Hyvinvointialueen

Kuva: Kim Saarinen / Tampere Filharmonia

yhdyspinnalla ovat kulttuurihyvinvointityön kehittämisen näkökulmasta keskeistä perustaa kehittämislle.

Palveluiden vaikuttavuuden mittaamisen tavoite on vaatinut toteutukseltaan vaiheistetun etenemisen. Poikkihallinnollinen työskentely hyvinvointisuunnitelman eteen on vauhdittanut kulttuurihyvinvointityöryhmän asiantuntijoita suunnittelemaan toiminnan sanoittamista ihmislähtöisesti. Ajattelutapa on haastanut työryhmän irrottautumaan perinteisestä palvelukeskeisestä ajattelutavasta uudenlaiseen työskentelyasetelmaan, jossa keskiössä ovat kulttuuri- ja taidetoimintaan osallistumisesta saatavat hyvinvointivaikutukset.

Tampereen kaupunkiseudun kehittämispäällikkö Satu Kankkosen laatima Ilmiölähtöisen hyvinvointijohtamisen käsikirja on antanut teoreettista tukea ja luonut askelmerkkejä etenemiselle. Käsikirjassa lähtökohtina olivat ilmiöt, jotka ovat olleet keskeisiä hyvinvointisuunnitelmassakin. Seuraavassa alaluvussa esitellään niitä hyvinvoinnin haasteita Tampereella, jotka ovat toimineet työskentelyn lähtökohtina.

1.3 Yhteiskunnalliset ilmiöt lähtökohtana

Tampereen kaupungin hyvinvointikertomuksesta 2021–2025 on nostettu esille keskeisiä ilmiöitä, jotka haastavat tamperelaisten elämää. Ilmiöitä ovat työn ja toimeentulon haasteet, vanhemmuuden vahvistamisen tarve ja arjen sujuvuus, yhteisöllisyyden, osallisuuden ja turvallisuuden tunteen heikkeneminen sekä yksinäisyys ja mielen haasteet. Tamperelaisten hyvinvointikyselyn mukaan (n. 4000 vastaajaa vuonna 2025) elämänlaatussa koki hyväksi 76 % vastaajista ja itsensä onnelliseksi kokevia oli 40 %

vastaajista. Oman elämänsä kulkuun koki pystyvänsä vaikuttamaan 77 % vastaajista. Asuinalueensa mainetta pitivät myönteisenä 72 % vastaajista. Kulttuuritoimintaan pystyi halutessaan osallistumaan 88 % vastaajista ja johonkin ryhmään koki kuuluvansa 68 % vastaajista.

Hyvinvointikertomusta ikäryhmittäin tarkasteltuna nousivat ilmiöinä esiin mielenterveyden ja yksinäisyyden kokemukset. Syrjinnän ja suvaitsemattomuuden kokemukset kohosivat lasten ja nuorten ikäryhmissä huolina esille. Liikkumattomuus ja ylipaino vaivasivat aikuisikäisiä ja 65+-vuotiaita. Lisäksi toimeentuloon ja työllisyyteen liittyvät ongelmat koskettavat yhä useampia tamperelaisia.

Seuraavassa esitetään esimerkkejä hyvinvointikertomuksessa esille nousseista haasteista kahdessa ikäryhmässä. Nuorten aikuisten (18–29 v.) vastaajat kokivat seuraavia haasteita: 18 % vastaajista tunsi itsensä yksinäiseksi, heistä 25 % oli joutunut tinkimään ruuasta, terveydenhoidosta tai harrastuksista rahan puutteen vuoksi ja 38 % vastaajista oli kokenut syrjintää. 16 % nuorten aikuisten ikäryhmään kuuluvista ei kokenut kuuluvansa mihinkään ryhmään tai yhteisöön. Osallisuuden kokemus oli 16 %:lla vastaajista erittäin heikko. 19–64-vuotiaiden ikäryhmästä osallisuuden kokemus oli erittäin heikko 16 %:lla vastaajista. Yksinäiseksi itsensä tuntevat 19 %:ia vastaajista. Fyysistä uhkaa kokeneiden määrä oli 8 % vastaajista. Väkivaltaa tai uhkailua kokeneiden määrä oli 14 %.

Ilmiöiden pohjalta on lähdetty miettimään kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuustavoitteita, joilla voitaisiin vahvistaa tamperelaisten hyvinvointia. Kankkosen käsikirjassa vaikuttavuustavoitteiden luominen käynnistyy ilmiölähtöisesti. Vaikuttavuustavoitteella tarkoitetaan ihmisten hyvinvointia ja yhteiskunnallista hyödyllisyyttä merkitsevää tavoitetta. Vaikuttavuudella tarkoitetaan hyvinvoinnissa tapahtunutta muutosta, johon pyritään

valituilla toimenpiteillä. Vaikuttavuuden seuraamista tarkastellaan yleensä pitempijännitteisellä aikajänteellä kuten viiden vuoden syklillä.

Kulttuurin palveluryhmän vaikuttavuustavoitteita on aluksi jäsennetty suhteessa eri ikäryhmien (lapset 0–17-vuotiaat, nuoret aikuiset 18–28-vuotiaat, työikäiset 29–64-vuotiaat, 65–74-vuotiaat sekä yli 75-vuotiaat) kokemiin haasteisiin. Niistä on koottu keskeisin sanoma yhteen. Sanoituksen valintaan on vaikuttanut myös teoreettinen viitekehys, joka esitellään luvussa 2. Samoin kulttuurin palveluryhmän visio- ja missiotyö heijastuu tiivistetystä vaikuttavuustavoitteesta. Kulttuurihyvinvoinnin läpileikkaavan teeman kokoava vaikuttavuustavoite on tiivistetty seuraavasti: ”Tamperelaisten hyvinvointi, elämänilo, elämänlaatu ja yhteisöllisyys ovat vahvistuneet kulttuurin ja taiteen avulla”. Tähän isoon kulttuurihyvinvoinnin läpileikkaavan teeman vaikuttavuustavoitteeseen vastataan kulttuuri-, taide-, museo-, kulttuuriperintö-, orkesteri- ja kirjastotoiminnalla sekä vapaalla sivistystyöllä.

Seuraavaksi esitellään toimintaa ohjaavista asiakirjoista keskeiset linjaukset, jotka ovat vaikuttaneet kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuustavoitteiden asettamiselle. Kulttuurin merkitys laatua, hyvinvointia ja vaikuttavuutta edistävänä toimintana näkyy vahvasti sekä kulttuurin palveluryhmän missiossa että kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuustavoitteessa. Hyvinvointisanoitus näyttäytyy vahvasti myös kaupungin strategiassa. Sen rinnalle on nostettu kaupungin rooli mielekkään vapaa-ajan ja oppimisen ilon mahdollistajana.

1

"Tamperelaisten hyvinvointi, elämänilo, elämänlaatu ja yhteisöllisyys ovat vahvistuneet kulttuurin ja taiteen avulla."

2

"Kulttuuri on asukkaiden hyvän elämän edellytys."

3

"Elämäniloa. Kaikkien Tampere. Hyvinvointi kuuluu jokaiselle. Mielekkään vapaa-ajan mahdollistaja. Oppimisen iloa johtavassa sivistyskaupungissa."

4

"Hyvinvointi, empatiakyky ja ymmärrys yhteiskunnan tilasta ovat kasvaneet kulttuurin ja taiteen avulla."

Ohjaavien asiakirjojen keskeiset linjaukset on koottu vasemmalle. Ensimmäisessä ruudussa esitellään kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuustavoite. Toisessa ruudussa lainataan kulttuurin palveluryhmän mission sanoitusta. Kolmannessa ruudussa esitetään Tampereen kaupungin strategian yhden painopisteen sanoitusta.

Sanoitukset ovat samanhenkisiä: 1. ja 2. sanoitusta yhdistää hyvä elämä ja elämänlaatu. 3. sanoituksessa "hyvinvointi kuuluu jokaiselle" peilautuu 1. sanoituksen hyvinvointiteema. 4. on tärkeä kulttuurin palveluryhmän vision katkelma.

1.4 Päivittyvä kulttuurihyvinvointisuunnitelma

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma on rakennettu päivittyväksi työvälineeksi. Keskeisen teoreettisen viitekehyksen sisältävä suunnitelma mahdollistaa kehittämisteemojen seurannan. Se kytkeytyy myös Tampereen kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan vuosille 2026–2029. Kulttuurihyvinvointi on tavoite, joka koskee kaikkia ikäryhmiä. Suunnitelma valottaa työskentelyä tukeneita teoreettisia viitekehyksiä ja pedagogisia malleja, jotka ovat tukeneet pilotin valmistelua.

Tässä kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa esitellään Kulttuurin palveluryhmän hyvinvointivaikuttainen kulttuuritoiminta sekä kulttuurihyvinvointipalvelut liitteessä 1. Kulttuurihyvinvoinnin teorettinen viitekehys sekä hyvinvointivaikuttaisen kulttuuritoiminnan ja kulttuurihyvinvointipalveluiden vaikuttavuustavoite esitellään luvussa 2. Luvussa 3 esitellään Kulttuurin palveluryhmän palveluita, jotka ovat mukana vaikuttavuuden suunnittelussa ja mittaamisessa. Vaikuttavuuden suunnittelua valotetaan luvussa 4.

Suunnitelma vahvistaa ymmärrystä kulttuurihyvinvointipalveluiden laadusta ja merkityksellisyydestä kuntalaisille. Kulttuurihyvinvoinnin laatu-kriteeristö nostetaan keskeiseksi teoreettiseksi työvälineeksi palveluiden suunnittelulle (Kuitu & Korhonen 2025). Laatu-kriteeristön mahdollisuuksia tukea vaikuttavuuden suunnittelua avataan tarkemmin luvussa 4.

Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaamista avataan tarkemmin luvussa 5. Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaamiseen on valittu soveltuva mittaristo. Mittariston kehittämistä varten kulttuurihyvinvoin-

nin työryhmälle on suunnattu mittarikoulutuksia. Valmistelussa on tutustuttu keskeiseen kulttuurihyvinvoinnin suomalaiseen ja kansainväliseen teoreettiseen viitekehykseen ja suosituksiin mittarivalinnoista. Tampereen kaupungin hyvinvointisuunnitelman toteutuksessa vuosina 2026–2029 otetaan käyttöön kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden seurannan lähestymistapa, jossa pilotoidaan asiakkaiden koetun hyvinvoinnin sekä toiminnan vaikuttavuuden arvioimisen mittaamista.

Tampereen kaupungin asiakaskokemusmittaamisessa on käytössä Roidu-järjestelmä. Järjestelmä mahdollistaa asiakaskokemuksen kyselyt. Myös kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden alku- ja loppumittaukset suoritetaan Roidulla. Pilottimittausten yhteydessä kerätään myös asiakaskokemustietoa. Tulosten arvioinnin myötä toiminnan vaikutukset ja vaikuttavuus saadaan esille. Hyvinvointisuunnitelman seuranta 2026–2029 tulee valottamaan kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuutta. Vaikuttavuuden arviointia kuvaavat työvaiheet päivitetään kulttuurihyvinvointisuunnitelmaan työn edetessä vuosien 2026–2029 aikana.

Kuva 1. Kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuusperusteisuuden suunnittelemisen keskeiset kulmakivet (Anne Ruusuvuori, 2026)

Ensimmäisen luvun koonti

Kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuusperusteisuuden suunnittelemisen keskeiset kulmakivet koottuna yhteen kuvaan (kuva 1).

- 1.** TEAvisarin ohjaamat hyvät käytännöt tukevat vaikuttavuusperusteista kehittämistä.
- 2.** Työn arvopohja ja merkityksellisyys liittyy yhteiskunnalliseen tarpeeseen sekä pohdintaan millaisilla vaikuttavuustavoitteilla hyvinvoinnin haasteisiin voitaisiin vastata kulttuurin ja taiteen keinoin.
- 3.** Vaikuttavuusperustaisessa kehittämisessä on tärkeää tehdä yhteistyötä keskeisten verkostotoimijoiden kanssa sekä kulttuurihyvinvoinnin että hyvinvoinnin saralla. Verkostotyön lisäksi teoreettiset mallit, kuten Ilmiölähtöisen hyvinvointijohtamisen käsikirja, tukevat uutta ajattelutapaa.
- 4.** Työlle saatu tuki omassa työyhteisössä on olennainen perusta uudelle kehittämiselle.
- 5.** Kulttuurihyvinvoinnin tutkimusperustaan tutustuminen ja keskeisten suositusten huomioon ottaminen ohjaa kehittämistä suuntaan, jota on aiemmin testattu. Tutkimuskatsaus avaa vaikuttavuuden suunnittelulle ja sanoittamiselle sanastoa, käsitteitä ja mittarivaihtoehtoja. Kun suosituksille löytää yhteyksiä kaupunkistrategiasta sekä palveluryhmän visiosta ja missiosta, alkaa kokonaisuus muotoutua.

2 Kulttuurihyvinvoinnin monet merkitykset

Kulttuurin ja taiteen merkitystä yksilölle ja yhteisölle voi tarkastella erilaisista kontekstisidonnaisista tulkinnoista käsin. Ne valottavat erilaisia kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle. Tampereen kaupungin kulttuurin palveluryhmän kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa keskitytään hyvinvointinäkökulman kautta niihin merkityksiin, jotka liittyvät yksilön ja yhteisön kokemukseen hyvinvoinnista, osallisuudesta ja oman elämän merkitykselliseksi kokemisesta.

Tarkastelua, joka painottuu kulttuurin ja taiteen hyvinvointimerkityksien painottamiseen kutsutaan hyvinvointipuhetavaksi (Rönkä & Kuhalamppi 2011, 33; Lehikoinen & Vanhanen 2017, 9). Hyvinvointisuunnitelman asiayhteydessä on perusteltua pysyttäytyä hyvinvointivaikutuksien näkökulmassa. Tällöin taide- ja kulttuuritoiminta nähdään osana hyvinvointia mahdollistavia rakenteita ja sitä edistetään tavoitteellisesti ja menetelmällisesti (Kauhanen 2025, 8). Näkökulma on merkityksellinen kulttuurin palveluryhmän kulttuurihyvinvointisuunnitelmalle, sen käyttöönotolle sekä jatkokehittämiselle.

2.1 Hyvinvointivaikutukset

Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan yhtä lailla yksilön tai yhteisön kokemaa hyvinvointivaikutuksia, toisin sanoen kulttuuri, taiteet ja luova toiminta koetaan hyvinvointivaikutteisina. Hyvinvointivaikutukset ovat perusteltavissa tutkimustuloksilla. Tutkija Liisa Laitinen on kirjoittanut

suomalaisista ja kansainvälisistä tutkimustuloksista katsauksen taide- ja kulttuuritoiminnan hyvistä vaikutuksista terveyteen. Tutkimuksen mukaan taide- ja kulttuuritoiminta vaikuttavat erilaisin myönteisin vaikutuksin terveydentilaan, mielen hyvinvointiin, elämänlaatuun ja tyytyväisyyden kokemukseen elämästä (Laitinen 2017, 85–95). Kulttuurin palveluryhmän kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa kulttuurihyvinvointi ymmärretään kulttuuritoiminnan ja kulttuuriosallistumisen kokemisena hyvinvointia vahvistavana.

Maailman terveysjärjestö WHO:n raportin (2019) taustalla on peräti yli 3000 tutkimusta, jotka tuottavat tutkimustietoa taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista. Raporttiin on koostettu taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia sairauksien ennaltaehkäisyssä, terveyden vahvistamisessa, sairauksien hoitamisessa sekä niiden hallinnassa. Taide ja kulttuuri vaikuttavat hyvinvointiin niin yksilötasolla, yhteisötasolla kuin yhteiskunnallisella tasolla. Yksilötasolla positiiviset seuraukset liittyvät yksilön henkilökohtaisiin elämyksiin ja kokemuksiin liittämiin merkityksiin. Myönteisistä seurauksista osan on todettu kohdentuvan kehollisiin toimintoihin. (Ks. Fancourt & Finn 2019.)

Taiteella ja kulttuurilla on todettu olevan merkitystä terveyden lisäksi sosiaaliseen hyvinvointiin sekä oppimiseen. Taiteella on tutkimusten pohjalta vaikutusta koettuun hyvinvointiin, elämänilon ja tyytyväisyyden tunteeseen, mielen hyvinvointiin sekä kokemukseen hyvästä elämänlaadusta. Taiteen merkitys osallisuuden ja oma-aloitteisen kansalaisuuden vahvistajana on myös todettu tutkimusperustaisesti. Taiteella on huomattu olevan vahvistavaa vaikutusta ihmisen palautumiseen ja sopeutumiseen erilaisiin elämäntilanteisiin. Sen on todettu helpottavan haastavista elämäntilanteista tai kiputiloista selviytymistä. (Laitinen 2017, 26–37.) Tai-

teen ja kulttuuritoiminnan merkitys kulttuurihyvinvointipalveluina on toinen keskeinen esille nostettava näkökulma kulttuurihyvinvoinnista. Palvelut kohdennetaan ja räätälöidään kohderyhmän tarpeet huomioiden. Usein kumppaneina on sosiaali- ja terveysalan toimijoita. (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 20–31.)

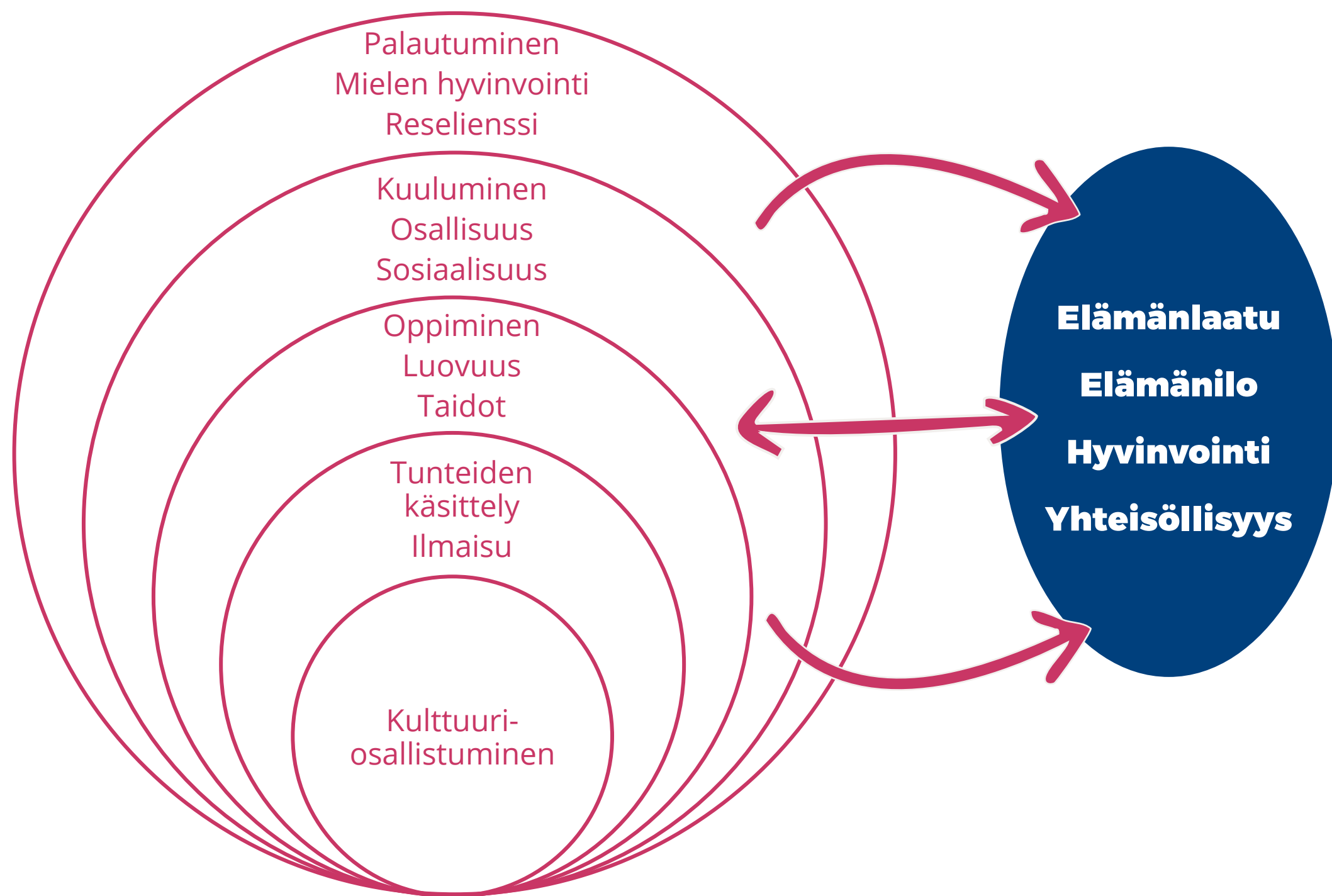
2.2 Yksilön ja yhteisön kokemat vaikutukset

Taiteenalojen merkityksien on huomattu vaihtelevan ihmisten kesken, vaikutukset ovat riippuvaisia ihmisen taustasta, taidesuhteesta, kokemuksista ja olosuhteista (Laitinen 2017, 9). Museokäynteihin on liitetty tyytyväisyyden ja onnellisuuden kokemuksia (Laitinen 2017). Tampereella kohderyhmälle räätälöidyllä, vuorovaikutukseen perustuvalla museopedagogisella ryhmätoiminnalla on huomattu olevan vahvistavia vaikutuksia elämänhallintaan (Heinola 2025, 42, 49–50). Vapaan sivistystyön kurssimuotoinen toiminta mahdollistaa pitkäkestoisen oppimisprosessin, jossa yhteisöllisyys, vertaistuki ja aktiivinen toimijuus vahvistavat hyvinvointivaikutuksia.

Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan yksilön ja yhteisön kokemia hyvinvointivaikutuksia, kun osallistutaan kulttuuritapahtumiin tai museoiden, kaupunkikulttuuriyksikön, kirjaston, vapaan sivistystyön ja orkesterin toimintaan. Taide- ja kulttuuriharrastuksen ja kulttuuriperinnön parissa koettut elämykset tuottavat merkityksiä ja hyvinvointia arkeen. Edellä kuvatut elämykset ovat osa ihmisen taide- ja kulttuurisuhdetta, johon liittyy arjen kulttuurin lisäksi kulttuurikohteissa vierailu ja taideharrastukset. Lisäksi julkinen taide ja kulttuuriympäristö rikastavat taide- ja kulttuurisuhdetta.

(Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 20–22.)

Kulttuurin äärellä palaudutaan ja rentoudutaan. Kulttuuriosallistumisen kautta ollaan yhteydessä toisiin ihmisiin ja koetaan osallisuuden ja kuulumisen kokemuksia. Osallistuminen mahdollistaa jatkuvaa oppimista, esteettisyydestä nauttimista ja taitojen kehittämistä. Luova itseilmaisuus sekä elämykset taiteen ja kulttuurin äärellä mahdollistavat tunteiden sekä ihmisyyden kysymysten käsittelyä ja henkistä kasvua. Taidetta ja kulttuuria koettaessa saavutetaan niitä tarpeita, mitä ihmisen perusoikeus taiteeseen ja kulttuuriin sisältää. Kulttuuriosallistumisen kautta saavutetut hyvinvointivaikutukset rikastuttavat elämänlaatua läpi elämän. (Lilja-Viherlampi & Rosenlöf 2019, 20–22.)

Toisen luvun koonti

Hyvinvointivaikuttaisen kulttuuritoiminnan ja kulttuurihyvinvointipalveluiden vaikuttavuustavoite on ”Kulttuuri ja taide ovat luoneet hyvinvointia sekä edistäneet tamperelaisten elämäniloa, elämänlaatua ja yhteisöllisyyttä”. Kulttuurihyvinvointi on läpileikkaavana teema Tampereen kaupungin hyvinvointisuunnitelmassa vuosina 2026–2029. Kuvassa on esitetty vasemmalla kulttuuri-, taide-, kulttuuriperintö-, kirjasto-, orkesteri- ja museotoimintaan sekä vapaaseen sivistystyöhön osallistumiseen liittyviä merkityksiä ja hyötyjä, joita kulttuuriosallistuminen voi tutkimuksen mukaan mahdollistaa. Kuvassa oikealla ovat ne hyvinvointia vahvistavat vaikuttavuustavoitteet, joita kulttuuritoiminnalla ja kulttuurihyvinvointipalveluilla tavoitellaan.

Kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa kulttuurihyvinvointi ymmärretään yhtäältä taide- ja kulttuuriosallistumisen hyvinvointia lisäävinä vaikutuksina, kulttuuritoimintana ja -palveluina, jotka tuottavat osallistujille kulttuurihyvinvointia. Kulttuurihyvinvointipalvelut ovat kohdennettu ja räätälöity kohderyhmän tarpeet huomioiden. Palveluihin voi liittyä tuen muotoja ja kulttuurihyvinvointitoimintamalleiksi jäsennettäviä käytäntöjä kuten yhteistyötä sosiaali- ja terveydenalan toimijoiden tai alan järjestöjen kanssa.

3 Kulttuurin palveluryhmän palvelut hyvinvointia edistämässä

Kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan 2026–2029 on kirjattu kulttuurihyvinvointiin liittyväksi tavoitteeksi, että tamperelaisten hyvinvointi, elämänilo, elämänlaatu ja yhteisöllisyys ovat vahvistuneet kulttuurin ja taiteen avulla.

Kulttuurihyvinvointi näkyy arjessa kokemuksina, jotka vahvistavat mielen hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kulttuuriosallistuminen ja -osallisuus ovat keskeisiä hyvinvoinnin kannalta. Kun kulttuuriin voi osallistua omalla tavalla ja palvelut ovat saavutettavia, syntyy kokemuksia, jotka lisäävät merkityksellisyyttä ja vahvistavat hyvinvointia.

Yhdenvertaisesti saavutettavan kulttuurin merkitys korostuu erityisesti silloin, kun yhteisöllisyyden ja turvallisuuden tunne on heikentynyt tai kun ihmiset kohtaavat arjen haasteita tai epävarmuutta toimeentulossa. Kulttuuri voi olla osa jokapäiväistä elämää, kun palvelut vastaavat ihmisten tarpeisiin. Sen avulla ehkäistään yksinäisyyttä, parannetaan elämänlaatua ja tuetaan hyvinvointia monin tavoin.

Taide, kulttuuri, kirjastot, museot, orkesteritoiminta, kulttuuriperintö ja vapaa sivistystyö tarjoavat elämyksiä, tukevat palautumista ja auttavat käsittelemään tunteita. Ne luovat tilaa osallisuudelle, yhdessäololle ja kuulumisen kokemukselle kaikissa elämänvaiheissa. Jatkuva oppiminen vapaan sivistystyön ja kulttuurin parissa tukee yksilön kasvua ja voi vahvistaa vanhemmuutta, elämäntilannetta ja arjen sujuvuutta.

Marjo Vihavainen tutki opinnäytteessään (2025) Tampere Filharmonian asiakasuskollisuuden muodostumista, sen tukemista ja hyödyntämistä. Ryhmähaastatteluista tekemässään koennissa Vihavainen analysoi konserttikokemusten hyvinvointimerkitysten syntyvän arjesta irtautumisen, koetun elämyksen, tunnekokemusten ja fyysistä hyvinvointia tuottavien kokemusten kautta. Yhteisöllisyyden kokemus tuntuu syntyvän sosiaalisesta kokemuksesta, jossa yleisö kokee olevansa osa konserttikokemusta. Konsertin osalta painottuu visuaalinen, esteettinen ja moniaistinen kokemuksellisuus. (Vihavainen 2025, 63.)

3.1 Hyvinvointivaikutteinen kulttuuri-toiminta ja kulttuurihyvinvointipalvelut

Liitteessä 1 on kirjattu ylös eri-ikäisille kuntalaisille tarjottavia taide-, kulttuuri-, kirjasto-, museo-, orkesteri ja kulttuuriperintötoimintaa sekä vapaan sivistystyön tarjoamaa toimintaa. Palveluista suurin osa on räätälöityjä ja kohderyhmän tarpeisiin suunniteltuja. Mukana on myös avointa kulttuuritoimintaa, kuten avoin lastenkulttuuritoiminta.

Hyvinvointivaikuteista kulttuuritoimintaa, jotka tuottavat kokijalleen kulttuurihyvinvointia ovat esimerkiksi taiteen perusopetus, vapaa sivistystyö, avoin lastenkulttuuritoiminta, kulttuurikasvatus, taide-, kulttuuri-, museo-, kirjasto-, kulttuuriperintö- ja orkesteritoiminta sekä Musti-kerho ja Löytöretket-kokonaisuus.

Taulukossa on myös esimerkkejä kulttuurihyvinvointipalveluista, joihin sisältyy kohderyhmän tarpeisiin kohdennettu toiminta sekä räätälöity toiminta. Osaan näistä palveluista liittyy vahva yhteistyö sosiaalipalveluiden ja hyvinvointialueen kanssa kuten Kaikukortti ja harrastelähete. Osaan

palveluista liittyy vahva yhteistyö kohderyhmiin liittyvien järjestökumppaneiden tai sosiaalipalveluiden kanssa. Näitä ovat kulttuuriluotsitoiminta, harrastelähete sekä Konkarit – ikäihmisten museopalveluja, Monikulttuuriset perhekerhot. Neuvoloissa jaettava Vauvan opas -kulttuuriin, Neuvoloiden Kehtolaulupajat (2 kuukauden ikäisille vauvoille) -ryhmä, Värikkäät -taidekerho Nepsy-lapsille ja kirjaston kotipalvelu.

Kulttuurin palveluryhmän yksiköt

Kaupunkikulttuuriyksikkö

Tampereen kaupunginkirjasto

Tampereen seudun työväenopisto

Tampere Filharmonia

Tampereen museot: Museokeskus Vapriikki, Museo Milavida, Amurin museokortteli, Tampereen taidemuseo ja Muumimuseo

Sara Hildénin taidemuseo

Kulttuurin hallinto

Kuva: Piritta Suominen

3.2 Kulttuurin palveluiden vaikuttavuusmittaus: pilotit ja hyvinvointikyselyt

Taulukossa 1 esitellään ne kulttuurihyvinvointipalvelupilotit, jotka ovat mukana Hyvinvointisuunnitelman kulttuurihyvinvoinnin läpileikkaavaan teeman vaikuttavuuden mittaamisessa vuosina 2026–2029. Sinisessä palkissa näkyvät hyvinvointisuunnitelman vaikuttavuustavoitteet. Vaaleanpunaisessa palkissa näkyvät ne kulttuuri-toimintaan liittyvät palvelut, jotka ovat mukana kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittauspilotissa.

Hyvinvointisuunnitelman ikäsegmentti	Hyvinvointisuunnitelmaan kirjattu vaikuttavuustavoite, johon kohdistuu kulttuurihyvinvointitoimenpiteitä	Toimintaa toteuttava kulttuurin yksikkö	Peruspalveluiden pilotit, museokäynnin ja konserttikäynnin hyvinvointivaikutusta mittaavat kyselyt
0–17-vuotiaat	Lapset ja nuoret kokevat olevansa osa yhteisöjä omana itsenään.	Kaupunkikulttuuriyksikkö / Lastenkulttuuri	Monikulttuurinen perhekerho: osallistujaperheille alku- ja loppukysely Kulttuurikurssit (vauvojen värikylvyt) -kysely
	Lapset ja nuoret kokevat oman tulevaisuutensa toiveikkaana.	Tampereen museot / Vapriikin Musti-kerho Tampere Filharmonia	Museokäynnin ja konserttikäynnin hyvinvointivaikutusta mittaavat kyselyt (hyvinvointikysely) Alakouluikäisille Musti-kerholaisille tehtävä kysely
18–28-vuotiaat	Nuorilla aikuisilla yhteisöihin kuulumisen kokemus on vahvistunut.	Tampereen kaupunginkirjaston palvelut	Kysely kotipalvelun yhteydessä
	Nuorten aikuisten syrjinnän ja häirinnän kokemukset ovat vähentyneet.	Kaupunkikulttuuriyksikkö / Kulttuurin tuki ja saavutettavuus	Löytöretket toimintaryhmille -kysely
	Nuorten aikuisten kokema tulevaisuusko on vahvistunut.	Tampereen museot Sara Hildénin taidemuseo Tampere Filharmonia	Museokäynnin ja konserttikäynnin hyvinvointivaikutusta mittaavat kyselyt
		Kaikukortti	Kaikukortin hyvinvointimittaristo* Kaikukortti-raati

* kaikukortti.fi

Hyvinvointisuunnitelman ikäsegmentti	Hyvinvointisuunnitelmaan kirjattu vaikuttavuustavoite, johon kohdistuu kulttuurihyvinvointitoimenpiteitä	Toimintaa toteuttava kulttuurin yksikkö	Peruspalveluiden pilotit, museokäynnin ja konserttikäynnin hyvinvointivaikutusta mittaavat kyselyt
29–64-vuotiaat	Työikäisten arki on oman näköistä ja hyvinvointia tukevaa.	Tampereen kaupunginkirjasto	Kotipalvelun yhteydessä tehtävä kysely
		Tampereen seudun työväenopisto	Taiteen perusopetuksen ja vapaan sivistystyön kurssin yhteydessä tehtävä kysely
		Tampereen museot Sara Hildénin taidemuseo Tampere Filharmonia	Museokäynnin ja konserttikäynnin hyvinvointivaikutusta mittaavat kyselyt
		Kaupunkikulttuuriyksikkö / Tampere Jazz Happening	Vapaaehtoistyöhön osallistuvien hyvinvointikysely / alku- ja loppukysely
		Kaikukortti	Kaikukortin hyvinvointimittaristo* Kaikukortti-raati
65–74-vuotiaat	Aktiivinen arki tukee hyvinvointia ja tarjoaa mahdollisuuksia merkityksellisiin kohtaamisiin ja sosiaalisiin suhteisiin.	Tampereen kaupunginkirjasto	Kotipalvelun yhteydessä tehtävä kysely
	Hyvät harrastamisen ja osallistumisen mahdollisuudet tukevat oman hyvinvoinnin kannalta terveellisten valintojen tekemistä.	Tampereen museot	Konkarimuskaritoimintaan liittyvät kyselyt
		Tampereen museot Sara Hildénin taidemuseo Tampere Filharmonia	Museokäynnin ja konserttikäynnin hyvinvointivaikutusta mittaavat kyselyt Konkarimuskaritoimintaan liittyvät kyselyt
		Kaikukortti	Kaikukortin hyvinvointimittaristo* Kaikukortti-raati
		Luotsitoiminta	Luotsitoimintaan liittyvät kyselyt

* kaikukortti.fi

Hyvinvointisuunnitelman ikäsegmentti	Hyvinvointisuunnitelmaan kirjattu vaikuttavuustavoite, johon kohdistuu kulttuurihyvinvointitoimenpiteitä	Toimintaa toteuttava kulttuurin yksikkö	Peruspalveluiden pilotit, museokäynnin ja konserttikäynnin hyvinvointivaikutusta mittaavat kyselyt
75+-vuotiaat	Jokaisella on mahdollisuus käyttää hyvinvointia tukevia palveluita oikea-aikaisesti ja omista lähtökohdistaan.	Tampereen kaupunginkirjasto	Kotipalvelun yhteydessä tehtävä kysely
	Jokainen saa ikääntyä omana itsenään ja osana yhteisöjä.	Tampereen museot Sara Hildénin taidemuseo Tampere Filharmonia	Museokäynnin ja konserttikäynnin hyvinvointivaikutusta mittaavat kyselyt Konkarimuskaritoimintaan liittyvät kyselyt
		Kaikukortti	Kaikukortin hyvinvointimittaristo* Kaikukortti-raati
		Luotsitoiminta	Luotsitoimintaan liittyvät kyselyt

* kaikukortti.fi

Kulttuuriosallistumisen tapoja on monia. Yksilö voi ilmaista itseään taidelähtöisesti tai osallistua kulttuuritapahtumiin. Kulttuurin palveluryhmän yksiköt tarjoavat eri-ikäisille tamperelaisille kulttuuriin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön liittyvää toimintaa, avoimia kulttuuri- ja kirjastopalveluja, yleisluentoja, tapahtumia sekä kohderyhmittäin räätälöityjä kulttuurihyvinvointipalveluita. Avoimen ja maksuttoman toiminnan rinnalla on saatavilla maksullista palvelutarjontaa kaupungin museoissa, orkesteritoiminnassa sekä vapaan sivistystyön puolella.

Kulttuurin palveluryhmä ylläpitää saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta edistäviä kulttuurihyvinvoinnin tuen muotoja, kuten Kaikukortti, kulttuuriluotsitoiminta, kirjaston kotipalvelu, Konkarit – ikäihmisten museopalve-

luja, harrastelähete, alennukset lippuhinnoista eläkeläisille, työttömille ja opiskelijoille sekä maksuhuojennukset opintomaksuista ikäihmisille, työttömyystukea saaville ja tiukassa taloudellisessa tilanteessa oleville lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen opiskelijoille. Kaupunki myös avustaa taidelaitosten ja yhdistysten kulttuuri- ja taidetoimintaa.

Kun puhutaan kulttuurihyvinvoinnin portaasta, jossa mahdollistetaan kulttuuriosallistumista yhdenvertaisesti kaikille tamperelaisille, ollaan yhteiskunnallisessa keskustelussa käytävän sosiaalisen hyvinvoinnin -käsitteen äärellä (Mäki-Opas & Martikainen 2023, 685–8). Sosiaalinen hyvinvointi tarkoittaa yksilötasolla laaja-alaista hyvän elämän kokemisen tasoa, johon liittyy elämänlaadun viitekehys sekä yksilön kyvykkyys. Yhteiskun-

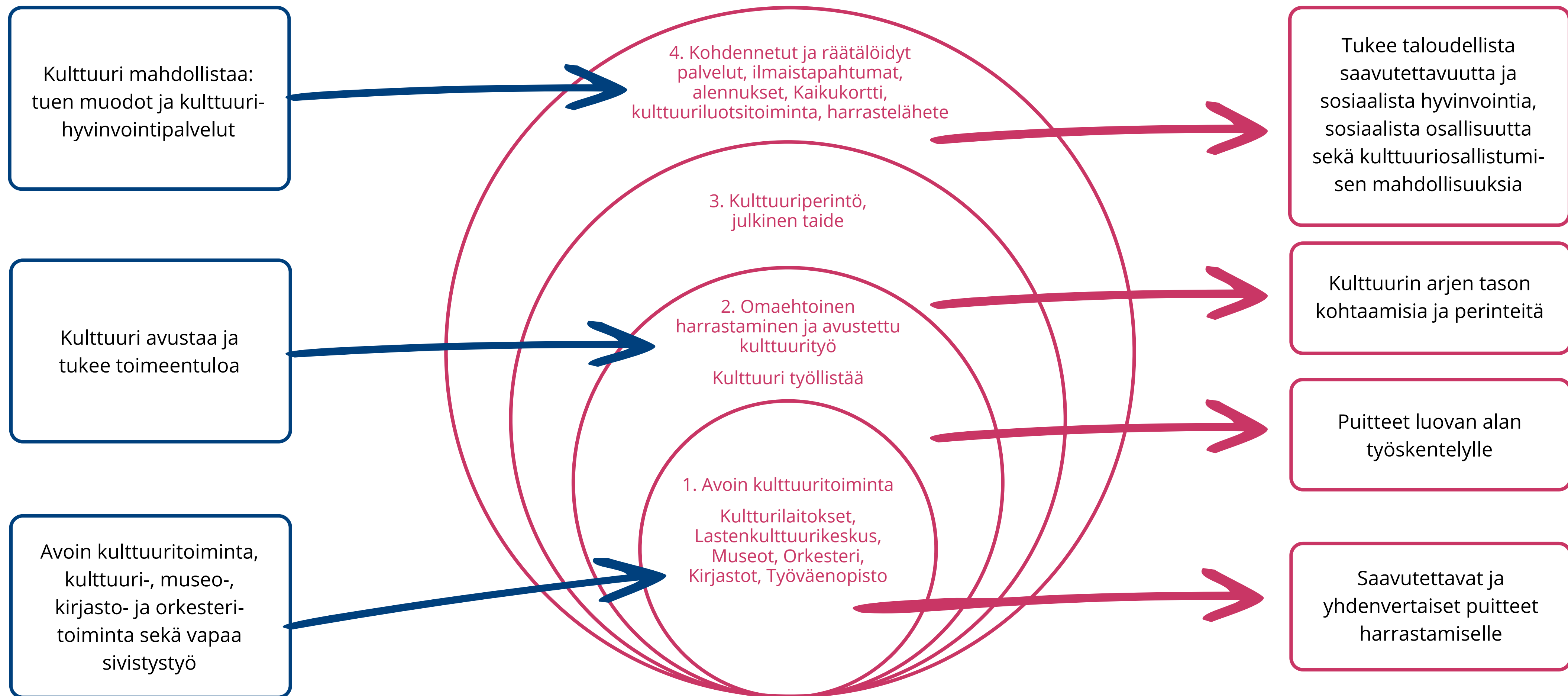

Kuva: Teemu Keskinen

nan sosiaalinen laatu on rakenteellinen tekijä, joka turvaa yksilöiden sosiaalista hyvinvointia. (Mäki-Opas & Martikainen 2023, 685–8).

Kulttuurin palveluryhmän kulttuurihyvinvointitoimintaa esittelevien tasojen mallista (kuva 2, s. 20) sosiaalista hyvinvointia tukevia toimintamalleja edustavat erilaisella näkökulmalla kaikkien tasojen kokonaisuudet. Mallinnokseen on saatu innoitus Eeva Mäkisen ja Tiina Riekkisen (2018) kulttuurihyvinvoinnin portaat -mallista, jota on mukailtu ja sovellettu Tampereen malliksi. Tampereella kulttuurihyvinvointitoiminnan piiriin kuuluu sosiaalista hyvinvointia mahdollistavina malleina Kulttuuri mahdollistaa -taso, joka tukee yhdenvertaisen pääsyn kulttuurin pariin erilaisin tuen muotoin kuten Kaikukortti-toiminta, kulttuuriluotsitoiminta, harrastelähete, ilmaistapahtumat ja alennukset. Kaikukortti on kehitetty erityisesti vahvistamaan taloudellista saavutettavuutta (Kaikukortti 2025; Leppisaari 2025, 66.) Kulttuuriluotsitoiminta ja Kaikukortti-toiminta nähdään myös sosiaalista osallisuutta mahdollistavina kulttuurihyvinvointitoimintamalleina (Leppisaari 2025, 66).

Kulttuuri työllistää -taso kuvaa kulttuurin palveluryhmän taide- ja kulttuuritoiminnan kautta alan taiteilijoille, taidekasvattajille ja freelancereille avautuvia työtilaisuuksia. Kulttuuri avustaa -taso taas kuvaa kaupungin roolia kuntalaisten omaehtoisen kulttuuri- ja taidetoiminnan mahdollistajan roolille. Kaikki nämä portaat yhdessä edistävät saavutettavia ja yhdenvertaisia puitteita harrastamiselle ja luovan alan työskentelylle. Kohdennetut ja räätälöidyt kulttuurihyvinvointipalvelut ovat mahdollistamassa sosiaalista hyvinvointia ja kulttuuriosallistumisen mahdollisuuksia niissä elämäntilanteissa, joissa tarvitaan tiettyyn kohdennettuun asiakasryhmään ja sen tarpeisiin rakennettuja palveluita. Avoin kulttuuritoiminta tarjoaa kaikille avoimia kulttuuriosallistumisen mahdollisuuksia. Kaikilla kulttuurihyvinvoinnin portailla on tavoitteena tukea ja mahdollistaa tamperelaisten sosiaalista hyvinvointia kulttuuriosallistumisen parissa.

Kuva 2. Kulttuurin palveluryhmän kulttuurihyvinvointitoimintaa esittelevien tasojen malli, mukailen Mäkinen & Riekkinen 2018

Kuva: Katri Kaitajärvi

Kolmannen luvun koonti

Kulttuurin palveluryhmän kulttuurihyvinvointityön ja -palveluiden tuottamien etujen ja merkityksien kuvaus kuntalaisille. Ympyränmuotoisella kehällä kuvataan kulttuuriosallistumisen tasoja Tampereella (kuva 2, s. 20, lähtökohtana ja mukailtuna Mäkinen & Riekkinen 2018). Kulttuurihyvinvoinnin portaat, lisäyksenä selitykset liittyen toiminnan luonteeseen ja toiminnasta saataviin merkityksiin, sekä täydennykset kohtiin 3 ja 4. Kulttuuriosallistumisen tasojen ja kulttuuritoiminnasta koettujen hyötyjen lisäksi kulttuurihyvinvoinnin tasoihin peilataan myös toimintaan liittyviä yhteiskunnallisia, sosiaalisen hyvinvoinnin ja taloudellisen hyvinvoinnin näkökulmia. Mäkisen ja Riekkisen kulttuurihyvinvoinnin portaissa on samankaltaisia elementtejä (tasot 1, 2 ja 4) kuin Kulttuurin palveluryhmän kulttuurihyvinvoinnin tasoissa.

4 Suunnittelussa tarkastellaan laatua ja vaikuttavuutta

4.1 Kulttuurihyvinvoinnin laatu-kriteeristö

Palveluiden tarjoajan näkökulmasta kulttuurihyvinvointipalvelun tuottamiseen sisältyy vaikuttavien toimintatapojen ja laadun elementtien suunnittelu. Kulttuurihyvinvoinnin tutkija Pilvi Kuidun ja kulttuurikoordinaattori, suunnittelija Hanna Korhosen kokoama Kulttuurihyvinvointipalveluiden laatukriteeristö tukee palveluiden vaikuttavuuden ja laadun elementtien tunnistamista suunnitteluvaiheessa (Korhonen & Kuitu 2025). Kriteeristö perustuu kansainväliseen tutkimukseen kulttuurin ja taiteen hyvinvointimerkityksistä, INNATE-viitekehukseen ja se opastaa kulttuurihyvinvointipalveluiden tuottamiseen vaikuttavasti. Kriteeristöä esitellään seuraavassa keskeisiä luokkia, jotka auttavat palveluiden suunnittelua ja palveluiden laadun ja vaikuttavuuden tunnistamista. Kulttuurihyvinvointipalveluiden laatukriteeristön merkitys nähdään sekä sanoittamisen selkeyttäjänä että kulttuurin ja taiteen tehon hahmotuksessa ihmisen hyvinvoinnille ja terveydelle (Korja 2025, 105).

Kulttuurihyvinvointipalveluiden laatukriteeristöstä löytyy esimerkiksi kokonaisyhyvinvointia edistäviä laatukriteeristön päämääriä sekä mielen hyvinvoinnin ylläpitämisen ja tukemisen tavoitteita yhteensä 45 sekä 46

Kuva: Saarni Säilynoja

kappaleen luettelo vaikutuksia luovista toimintatavoista ja mekanismeista. Kriteereissä on toimintakykyyn, elämänhallintaan, merkityksellisyyden kokemiseen, yksinäisyyden vähentämiseen, mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen ja resilienssiin liittyviä päämääriä. (Kuitu & Korhonen 2025, 16–18.)

Myös vaikutuksia luovien toimintatapojen ja järjestelmien kuvausten luettelo on tärkeä työväline hyvinvointivaikutteisen kulttuuritoiminnan tai kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden suunnitteluun. Luettelosta voi tunnistaa niitä teemoja, jotka liittyvät kulttuurihyvinvointipalveluihin. Toimintatavat liittyvät muun muassa osallistumiseen, mielikuvitukseen, kokemuksiin, tunteisiin, esteettisyyteen, moniaistisuuteen, tunnetaitoihin, ryhmätoimintaan, tuotoksiin sekä toimijuuden tasoon. (Kuitu & Korhonen 2025, 16–18.)

Kulttuurihyvinvoinnin laatukriteeristöä voi käyttää työvälineenä laadun tunnistamisessa ja toiminnan suunnittelussa (Kuitu & Korhonen 2025, 3–6). Kulttuurihyvinvointityöryhmä on soveltanut laatukriteeristöä hyvinvointivaikutteisen kulttuuritoiminnan vaikuttavuuden suunnittelemisen tueksi.

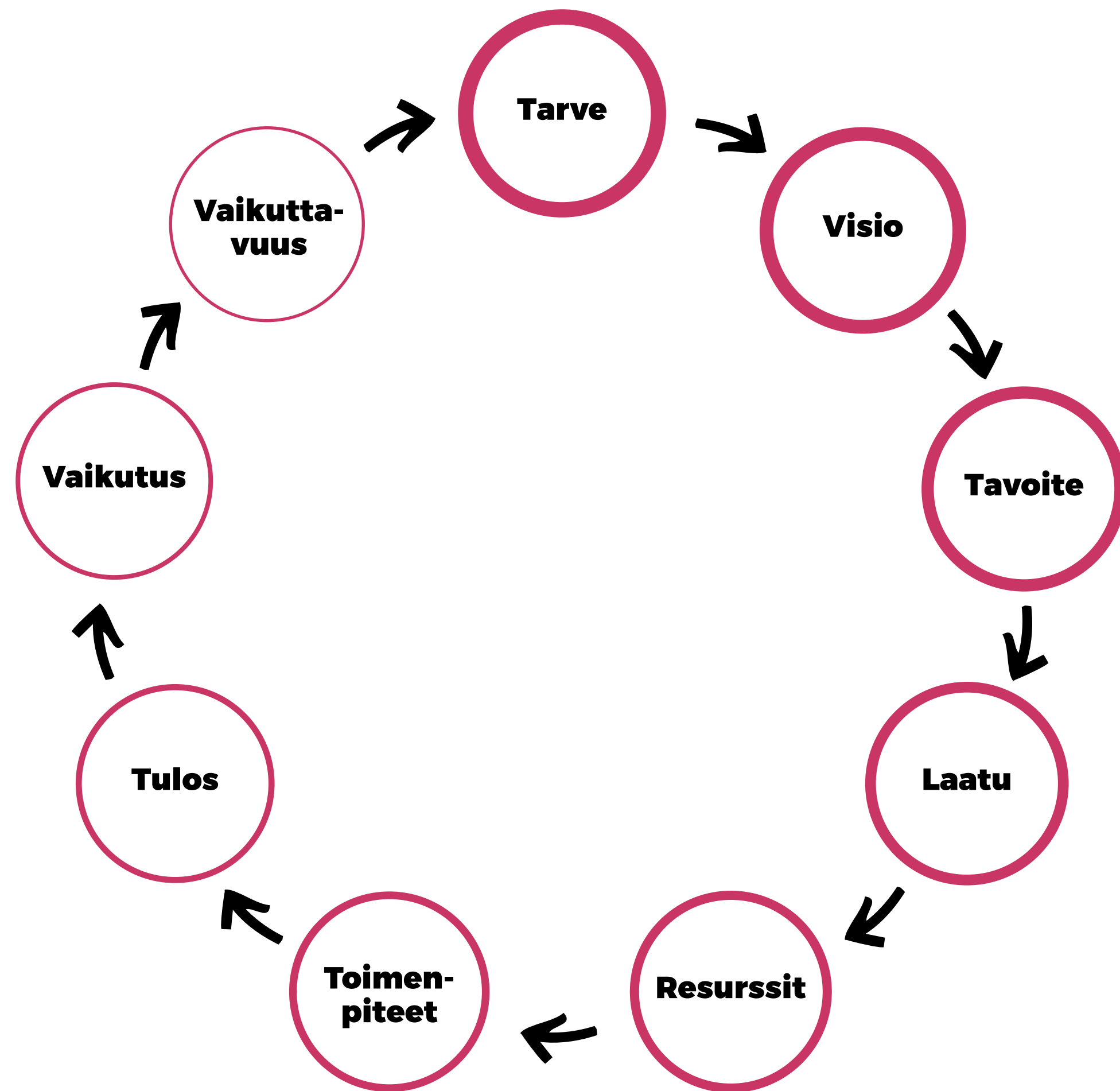
4.2 Vaikutusketju työvälineenä

Seuraavassa esitellään vaikutusketju, joka pohjaa visioon, strategiaan ja vaikuttavuustavoitteeseen. Vaikutusketjuun on lisätty toimintaa koskevat laadun elementit, jotka nousevat kulttuurihyvinvoinnin laatukriteereistä.

Tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden seurannassa voidaan käyttää apuvälineenä vaikutusketjua, josta eri toimijoilla on käytössä hieman erilaisia versioita.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, STEA:n, (2022) vaikutusketjussa on seuraavat osat: tavoite, kohderyhmä, toiminta, tulostimet, tieto kerätty ja tulokset. Hyvän mitta -työkirjassa vaikuttavuusketjun osat ovat: tarve, visio, tavoite, resurssit, toimenpiteet, tulokset ja vaikuttavuus (Anoschkin 2019). Sitran vaikutusketjun osat ovat: panos, tuotos, vaikutus ja vaikuttavuus (Sitra 2026).

Vaikutusketjun valintaan on saatu innostusta Sitran, STEA:n ja Hyvän mitta -työkirjan vaikutusketjuista. Vaikuttavuusketju tukee vaikuttavuuden suunnittelua ja vaikuttavuuden mittaamista (Anoschkin 2019). Vaikuttavuutta mitataan kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittaristolla ja vaikutukset ja vaikuttavuus saadaan esille vaikuttavuusmittausten (alku- ja loppumittaus) avulla. Tapausesimerkkinä on kuvattu Konkarimuskaritoiminnan (s. 26), Kaikukortti-raatitoiminnan (s. 27) ja kirjaston kotipalvelun (s. 28) vaikuttavuusketjut. Vaikuttavuusketju auttaa asettamaan vaikutuksille eli muutoksille myös tavoitteita. Vaikuttavuusketju on siten tärkeä työväline kulttuurihyvinvointipalvelun vaikuttavuuden suunnittelussa ja seurannassa. Kun asetettuihin tavoitteisiin päästään, ollaan edetty palveluissa ”vaikuttavien palveluiden” -luokitukseen. (Pekkola et al. 2025; Mäki-Opas & Laatikainen 2021.)

Kuva 3. Kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuuden suunnittelu, muokailleen Sitran sekä Hyvän mitta -hankkeen vaikutus- ja vaikuttavuusketjuja. Ketjuun on lisätty laatu.

4.3 Apuvälineiksi vaikuttavuusketju ja kulttuurihyvinvoinnin laatukriteeristö

Hyvän mitta -hankkeen vaikuttavuusketju ja kulttuurihyvinvoinnin laatukriteerit (Kuitu & Korhonen 2025) auttavat kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuuden suunnittelua.

Suosittellemme kahden teoreettisen työvälineen käyttämistä osana kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuuden suunnittelua. Perinteinen vaikutusketju (Sitra) tai laajennettu vaikuttavuusketju (Hyvän mitta -hanke) yhdistettynä kulttuurihyvinvointipalveluiden laatukriteereihin (Kuitu & Korhonen 2025) sekä ilmiöpohjaisen hyvinvointijohtamisen käsikirjan malliin (Kankkonen) ohjeistavat vaikuttavuuden suunnittelun reittiä (kuva 3).

1. Kehä lähtee liikkeelle tarpeesta eli tunnistetaan hyvinvointia haastavat yhteiskunnalliset ilmiöt.
2. Luodaan vaikuttavuustavoitteet niistä hyödyistä, joita kuntalaiset saavat osallistuessaan hyvinvointivaikuttamiseen kulttuuritoimintaan tai kulttuurihyvinvointipalveluihin. Tavoitteiden tulee olla konkreettisia ja arvioitavissa olevia. Tavoitteilla on yhteys taloudellisiin puitteisiin ja ne linkittyvät kunnan perustyöhön.
3. Kun hyvinvoinnin kehittämistä johdetaan ohjaavien asiakirjojen kuten kaupungin strategian ja kulttuurin palveluryhmän mission ja vision sanoituksista käsin, voidaan myös hyvinvointivaikuttamisen kulttuuritoiminnan ja kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuustavoitteille löytää samanhenkinen suunta.

4. Kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa huomioidaan kulttuurihyvinvointipalveluiden laatukriteerit eli tunnistetaan suunnitteluvaiheessa laadukas toiminta ja laadun elementit. Valitaan suunnitteluun mukaan vaikuttavan toiminnan elementit, jotka sopivat toiminnan tavoitteisiin.
5. Kuvataan kulttuurihyvinvointitoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen tarvittavat resurssit (työpanos, osallistujien resurssi, muut kulut).
6. Reflektoidaan, miten kulttuurihyvinvointitoiminnalle asetetut laadun ja vaikuttavuuden elementit näyttäytyvät toimenpiteissä.
7. Suunnitellaan vaikuttavuuden mittaaminen, tulkinta ja arviointimenetelmät, joilla päästään arvioimaan tuloksia, vaikutuksia ja vaikuttavuutta.

Seuraavilla sivuilla esitellään esimerkkinä Konkari-muskari-toiminnan (taulukko 2), Kaikukortti-raadin (taulukko 3) sekä kirjaston kotipalvelun (taulukko 4) vaikuttavuuden suunnittelun kuvaus vaikutusketjumallia soveltaen. Suunnittelussa on huomioitu kulttuurihyvinvointipalveluiden laatukriteeristön ohjaus vaikuttavuustavoitteen tavoittelemiselle.

Kuva: Heidi Mäenpää / IINEStudio

Palvelu	Konkarimuskari (65-74-v., 75+-v.)
Tavoite, laatukriteerit	<p>Hyvinvointi, elämänilo, elämänlaatu ja yhteisöllisyys on vahvistunut kulttuurin ja taiteen avulla.</p> <p>Hyvinvointia synnyttävät tavoitteet: Aktiivinen osallistuminen omien voimavarojen mukaan; toimintakyvyn ylläpito ja uusien taitojen oppiminen; elämönhallintaa kulttuuria harrastamalla; yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemus.</p> <p>Vaikutuksia synnyttävät toimintatavat: Aktiivinen osallistuminen; uusien kokemusten syntyminen; kulttuuriin ja taiteeseen osallistuminen ja osallisuuden kokemuksen mahdollistaminen; moniaistisuus ja havaintojen käsitteleminen; kohtaamisen kokemusten synnyttäminen; kuulluksi ja nähdyksi kokemusten synnyttäminen; kiireettömyys, leikkisyys, ilo, hauskuus ja ilahtuminen; tarinallisuuden hyödyntäminen; kognitiivinen aktivointi; uusien taitojen oppiminen; onnistumisen kokemusten syntyminen; vuorovaikutus muiden kanssa; toimijuuden kokemusten mahdollistaminen.</p>
Resurssit	Museolehtorin ja yhteisömuusikon työpanokset. Tarkoitukseen soveltuva ryhmätyötila sekä museon näyttelyt ja aineistot.
Toimenpiteet	<p>Suunnittelu ja koordinointi: toiminnan sisältö, tarvikkeet, tilat, saavutettavuus, viestintä, ilmoittautumiset.</p> <p>Sisältö ja toiminta: Kannustetaan ja sitoutetaan osallistumaan ryhmätoimintaan 6 kertaa viikon välein. Ohjataan aktiiviseen vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun sekä omien vahvuuksien ja kiinnostusten tutkimiseen. Menetelminä yhteislaulu, harjoitukset ja tehtävät sekä keskustelut.</p>
Tulos	
Vaikutus	
Vaikuttavuus	

Palvelu	Kaikukortti-raati
Tavoite, laatukriteerit	<p>Hyvinvointi, elämänilo, elämänlaatu ja yhteisöllisyyden kokemus ovat vahvistuneet toiminnan avulla.</p> <p>Hyvinvointia luovat käytännöt: Osallistuminen ja osallisuuden kokemus, yhdessä kehittäminen, aktiivinen toimijuus, toiminnan merkityksellisyys, mahdollisuus käyttää omaa kompetenssia yhteiskehittämiseen, vuorovaikutuksen kokemus.</p> <p>Vaikutuksia luovat toimintatavat: Ryhmän yhteisten tavoitteiden luominen, yhteiset onnistumiset, kannanotto ja vaikutusmahdollisuus, toimijuuden kokemus sekä vertaistuki. Dialogi, keskustelu työskentelytapana, ryhmätyötaitojen hyödyntäminen ja kehittäminen, taidelähtöinen vireytys osana työskentelyä, moninaisuuskäytännöt.</p>
Resurssit	Osallistujien yhteissuunnitteluun käyttämä aika, raatiin osallistujien asiantuntijaresurssi, fasilitoinnin palkkaus, toiminnan suunnittelu ja koordinoitiresurssi, tarjoilut, tulkit.
Toimenpiteet	Yhteissuunnitellen rakennetut pelisäännöt, vuositavoitteet sekä kehittämisteemat. Kehittämistulosten toimeenpano sekä viestiminen eteenpäin.
Tulos	Asiantuntijaraati yhteisönä, yhdessä sovitut tavoitteet ja kehittämistoimenpiteiden toteuttaminen.
Vaikutus	
Vaikuttavuus	

Palvelu	Kirjaston kotipalvelu
Tavoite, laatukriteerit	Hyvinvointi, elämänilo, elämänlaatu ja yhteisöllisyyden kokemus ovat vahvistuneet toiminnan avulla. Kulttuuristen ja sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen.
Resurssit	Työntekijäresurssi, logistiikka, aineistoresurssi.
Toimenpiteet	Kirjastopalvelua toimitetaan kotiin tai hoivakotiin niille tamperelaisille, jotka eivät pitkäaikaisen sairauden, vamman tai muusta syystä alentuneen toimintakyvyn vuoksi pysty asioimaan kirjastossa. Asiakkaan toiveiden mukaan koostettu kirjastokassi toimitetaan kuljetusliikkeen mukana asiakkaan kotiin noin kerran kuussa.
Tulos	
Vaikutus	
Vaikuttavuus	

Neljännän luvun koonti

Taulukossa 1 (s. 16–18) esitetty esimerkki valottaa sitä, miten kulttuurihyvinvoinnin laatukriteerejä voi ottaa osaksi vaikuttavuuden suunnittelua. Vaikuttavuusketju (kuva 3, s. 24) auttaa asettamaan tavoitteita.

Vaikuttavuuden suunnittelua edistävät kulttuurihyvinvoinnin laatukriteereistä valitut hyvinvointia ja vaikutuksia luovat toimintatavat. Vaikuttavuusketjun tavoiteaskelmat tukevat myös suunnittelua.

Kuva: Studio Torkkeli / Laura Tammisto

5 Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittarit

Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittaristoon on valittu sekä tietolähteisiin perustuvia vaikuttavuusmittareita että koetun hyvinvoinnin ja toiminnan vaikuttavuuden arviointiin liittyviä mittareita.

Mittarivalintoja tehtäessä on huolella mietitty, millaisia suosituksia tutkimus ja ohjaavat instanssit ovat antaneet kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaamiselle. Valtakunnallisella tasolla kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijat ovat suosittaneet saavutettavuustietolähteiden käyttämistä osana kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden seuranta.

5.1 Tietolähteisiin perustuvat kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittarit

Yhdeksi tietolähdemittariksi on valittu kulttuurikohteiden saavutettavuus ja saatavuus -mittari, jossa tarkastellaan kulttuurikohteiden etäisyyttä väestöstä. Mittaria kartoitetaan osana Kultti-tiedonkeruuta.

Elokuvateatterin, kirjastojen, vos-museoiden ja vos-teattereiden alueellinen saavutettavuus 1,5/ 3 /10/20 km päässä kotoa, % väestöstä, Kultti.

Kulttuuriosallistumisen mahdollistamisen mittari on valittu Tampereen tietolähdemittariksi Tampereen kaupungin omasta Hyvinvointikyselystä.

Pystyy halutessaan osallistumaan kulttuuritoimintaan tai -tapahtumiin, Hyvinvointikysely

Kulttuuriosallistumisen aktiivisuuden mittari on tietolähdemittari, jolla tavoitetaan tietoa lasten ja nuorten kulttuuriosallistumisesta. Mittarin tietolähde on Kouluterveyskysely.

Taide- ja kulttuuriharrastukseen osallistuminen ja itsenäinen tekeminen (4.-5.lk, 8.-9. lk, lukio, ammatillisen koulutuksen opiskelijat):

- ***Harrastaa taidetta tai kulttuuria itsenäisesti vapaa-ajalla vähintään viikoittain***
- ***Harrastaa taidetta tai kulttuuria ohjatusti vapaa-ajalla vähintään viikoittain***

Vaikuttavuudella tarkoitetaan Sitran tulevaisuussanastossa muutosta, jolla on yhteiskunnallista merkitystä ja joka tapahtuu pitkällä ajanjaksolla. Vaikuttavuudella edistetään kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittaamisessa toiminnalla tavoiteltavaa hyvää muutosta ja kehitystä, jolla on myös yhteiskunnallista merkitystä. Kulttuurihyvinvoinnin kontekstissa vaikuttavuudella tarkoitetaan kulttuurihyvinvointitoiminnan kautta ilmenevää vaikuttavuusmittaustietoa. Sitä mitataan yhtäläisellä vaikuttavuusmittaristolla Kulttuurin palveluryhmän eri yksiköiden toiminnassa. Muutosta seurataan numeerisella asteikolla ja NPS-mittarilla. (ks. Sitra 2026).

5.2 Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittaristo

Kulttuurihyvinvoinnin suomalaisessa ja kansainvälisessä tutkimuksessa suositellaan vaikuttavuuden seurantaan ja mittaamiseen käytettäväksi elämänlaadun teoreettista viitekehystä (Mäki-Opas & Laatikainen 2021). Toinen keskeinen suositus liittyy koetun hyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaristoon osana vaikuttavuuden mittaamista (Timonen et al. 2022; Mäki-Opas & Martikainen 2023).

Timonen, Rotko & Kauppinen (2022) ehdottavat työpaperissaan kulttuurin hyvinvointivaikutuksia selvitettäväksi mallilla, jossa tyytyväisyyttä hyvään elämään tarkastellaan kolmesta näkökulmasta: ”hyvinvointi välittömänä kokemuksena, kulttuuri yksilön hyvinvoinnin selittäjänä sekä käsitys ja arvio hyvästä.” Timonen, Rotko ja Kauppinen nostavat keskiöön Stonien ja Mackien (2013) teoreettisen viitekehysten teemaan liittyen. Timosen, Rotkon ja Kauppisen esittämistä näkökulmista kaksi ensimmäistä tasoa, kulttuurihyvinvointi välittömänä kokemuksena ja kulttuuri yksilön hyvinvoinnin selittäjänä, ovat merkittäviä kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaamisen tasojen lisäksi Kulttuurin palveluryhmälle.

Mäki-Opas ja Martikainen (2023) nostavat esille Duodecimin pääkirjoituksessaan hyvinvoinnin mittaamisessa keskeisenä asiana huomioida sekä objektiivisten että kokemukseen perustuvien mittareiden käytön. Hyvinvointi-käsitteen moniulotteisuus sisältää yksilön toimintakyvyn, sosiaalinen ja mielen hyvinvoinnin tason sekä elinympäristön lisäksi taustatekijöitä, joita tulee huomioida mittaamisessa.

Kippo, Koivisto, Mäki-Opas, Lehikoinen, Lehtimäki, Lavikainen, Turtiainen & Martikainen (2023a) esittelevät koetun hyvinvoinnin mittaamiseen pilotointia kulttuurihyvinvointitoiminnassa julkaisussaan Kulttuurihyvinvointitoiminnan taloudellinen arviointi – Arviointimenetelmien jatkokehitystarpeet Suomessa. Hankejulkaisussa todetaan, että tällä hetkellä kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuuden mittaaminen ja siihen liittyvä tutkimusperinne on sekä Suomessa, että muissa maissa pistemäistä. Julkaisu valottaa kulttuurihyvinvointitoiminnan taloudellisen arvioinnin malleja ja laskentakaavoja sekä mittaamiseen liittyviä mittareita.

Valtakunnallisessa Kaikukortti-toiminnassa on myös käyttöön otettu hyvinvointimittaristo. Mittaristo on käytössä 123 kunnassa ja 11 hyvinvointialueella Suomessa. Mittaristossa on huomioitu Timosen, Rotkon ja Kauppisen suosittama kaksitasoinen malli, jossa huomioidaan hyvinvointi subjektiivisena kokemuksena ja Kaikukortin merkitys hyvinvoinnille. Kaikukortin hyvinvointimittaristossa käytetään sekä toiminnan alku- että seurantamittauksessa yhtä kysymystä koetun elämäntyytyväisyyden mittaamiseen. Tämä kysymys on käänös OECD:n vuonna 2013 julkaisemasta ja vuonna 2025 päivittämästä ”Subjective Well-being”-kyselyn (SWB-10) ydinmoduulin ensimmäisestä kysymyksestä (OECD 2025). Sekä Timosen, Rotkon ja Kauppisen suosittama malli että Kaikukortin esimerkki ovat innoittaneet Tampereen kulttuurin palveluryhmää kehittämään kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittariston.

Kippo et al. (2023b, 22–67) esittävät tutkimuskatsauksen kansainvälisistä tutkimuksista, joissa sekä koetun elämäntyytyväisyyden mittari (SWB-10) että kulttuuriolosuhteiden aktiivisuus nähdään osana kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuuden tutkimusasetelmaa. Kippo et al. (2023a, 2) suosittavat koetun hyvinvoinnin huomioimista kulttuurihyvinvoin-

titoiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa, koska koetulla hyvinvoinnilla nähdään olevan keskeinen menetelmällinen rooli kyseisessä vaikuttavuuden arvioinnissa.

OECD:n Subjective Well-being -kyselyssä (OECD 2013; OECD 2025) suositellaan koetun hyvinvoinnin mittaamiseen mittarikysymystä "Overall, how satisfied are you with life as a whole these days?". Mittarin vastauskaala on Likert-asteikolla: täysin tyytymätön = 0–10 = täysin tyytyväinen. Mittarilla mitataan elämäntyytyväisyyttä yksiulotteisesti. Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittaristossa käytetään tätä kysymystä käännettynä muodossa "Kuinka tyytyväinen olet elämääsi kaiken kaikkiaan?".

Mittarin kehittämiseen ovat vaikuttaneet teoreettisilla artikkeleilla ja tutkimuksillaan Ed Diener (1984; 2006), Paul Dolan (2007; 2008), Richard Layard ja Robert Metcalfe (2011) LSE:stä. OECD:n menetelmäopas (2025) on lisensoitu Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisenssillä. Mittari on vapaassa käytössä.

Hyvän mitta -hankkeen vaikuttavuustyökirjassa suositellaan vaikuttavuuden mittaamiseen alku- ja loppumittausta tai seurantamittauksia, jotta interventiossa tapahtuva muutos todennetaan (Hyvän mitta 2026). Sovellamme kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittauksessa yhtä lailla koetun elämäntyytyväisyys SWB-10-mittarikysymyksen kysymistä sekä alku- että loppumittauksessa. Koetun elämäntyytyväisyyden rinnalle olemme nostaneet toiminnan arviointikysymyksiä.

THL:n tutkija Tuulia Rotko ja kehittämisspäällikkö Tapani Kauppinen ovat tukeneet kulttuurin palveluryhmän kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittariston määrittelyä. Rotko ja Kauppinen ovat esittäneet, että mittaristoon voisi lisätä apukysymyksen, jolla voitaisiin kartoittaa palveluun osallistuvan henkilön kulttuuriosallistumisen aktiivisuutta.

Mittarikysymyksen muotoilu:

- Kuinka usein olet viimeisen 12 kk aikana osallistunut kulttuuri-toimintaan? Vastauskaala 0–10 (2025).

Myös yhteiskuntapolitiikan professori Tomi Mäki-Opas, joka on erityisesti keskittynyt vaikuttavuuden tutkimukseen, on myös suositellut kysymään apukysymyksenä kulttuuriosallistumisen aktiivisuutta.

Tomi Mäki-Opas on ohjannut kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittariston kehittämistä ja kertonut lisätietoa SWB-10-mittarin käyttöön liittyvistä reunaehdoista (2025, 2026). Mäki-Oppaan neuvosta kulttuurihyvinvointimittaristoon on lisätty apukysymyksiä. Apukysymykset liittyvät kulttuuritoimintaan osallistumisen todellisiin mahdollisuuksiin. Sama teema on esillä myös tietolähdemittarina ("pystyy halutessaan osallistumaan kulttuuritoimintaan"). Toinen apukysymys liittyy kulttuuripalveluiden saavutettavuuteen Tampereella. Yhtäläinen teema on esillä myös tietolähdemittarina (kulttuurikohteiden alueellinen saavutettavuus ja saatavuus). Mittarikysymykset linkittyvät tietolähdemittareihin, joissa käsitellään kulttuuripalveluiden saavutettavuutta ja saatavuutta sekä kulttuurihyvinvointipalveluihin osallistumisen mahdollisuutta. Viimeinen apukysymys linkittyy kulttuurin mission ja vision sanoitukseen sekä kulttuuri- ja taidesuhteeseen.

Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittariston toimintaa arvioiviksi kysymyksiksi on valittu arviointikysymykset, miten kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuustavoite toteutuu. Vaikuttavuustavoite on: Tamperelaisten hyvinvointi, elämänilo, elämänlaatu ja yhteisöllisyys ovat vahvistuneet kulttuurin ja taiteen avulla.

Arviointikysymykset ovat:

- Koetko toimintaan osallistumisen vahvistaneen hyvinvointiasi?
Vastauskaala: 0–10
- Koetko toimintaan osallistumisen vahvistaneen elämäniloasi?
Vastauskaala: 0–10
- Koetko toimintaan osallistumisen vahvistaneen elämänlaatuasi?
Vastauskaala: 0–10
- Koetko toimintaan osallistumisen vahvistaneen yhteisöllisyyden kokemustasi? Vastauskaala: 0–10.

Vaikuttavuusmittariston alku- ja loppumittauksen lisäksi kysymme asiakaskokemusta NPS-mittarilla.

Tampereen museoista Vapriikki ja Sara Hildénin taidemuseo sekä Tampere Filharmonia kysyvät museo- ja konserttikäyntien hyvinvointivaikutuksia kyselyillä, johon esitietojen lisäksi tulee kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittariston neljä toiminnan arviointikysymystä.

Arviointikysymykset ovat:

- Koetko toimintaan osallistumisen vahvistaneen hyvinvointiasi?
Vastauskaala: 0–10
- Koetko toimintaan osallistumisen vahvistaneen elämäniloasi?
Vastauskaala: 0–10
- Koetko toimintaan osallistumisen vahvistaneen elämänlaatuasi?
Vastauskaala: 0–10
- Koetko toimintaan osallistumisen vahvistaneen yhteisöllisyyden kokemustasi? Vastauskaala: 0–10.

Kuva: Eva Kallioranta

Koonti: Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuuden mittaamisen malli ja loppusanat

Jatkossa keskitytään vaikuttavuuden mittaamiseen ja mittauksissa saatujen tulosten arvioimiseen. Tulosten arvioinnin myötä jäsentyy toiminnan vaikutus ja Hyvinvointisuunnitelman seuranta 2026–2029 tulee valottamaan kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuutta. Nämä jatkokehittämisenäkökulmat tullaan avaamaan kulttuurihyvinvointisuunnitelman jatko-osaan tälle suunnitelmalle seuraavien vuosien aikana. Alla koottuna hyvinvointivaikuttaisen kulttuuritoiminnan ja kulttuurihyvinvointipalveluiden vaikuttavuuden suunnittelun ja mittaamisen malli Tampereen kaupungilla:

1. Pitkäjänteinen työ kulttuurihyvinvointitoiminnan parissa loi pohjan kehittämiselle.
2. Ohjaavien asiakirjojen ja järjestelmien, kuten TEAviisarikyselyn, ohjaus kulttuurihyvinvointitoiminnan rakenteiden ja käytäntöjen vahvistamiseen sekä vaikuttavuusperusteisuuteen.
3. Verkostoyhteistyön merkitys kehittämiselle (Taikusydän, kulttuurihyvinvointitoimintamallit, alueelliset verkostot).

4. Pienimuotoinen vaikuttavuuden suunnittelu ja mittaamiskokeilu ennen pilotointia harjoittelumielessä sekä apuvälineenä ja pedagogisena mallina vaikuttavuusketjumalli.
5. Työyhteisön oma tahtotila ja yhteiskehittäminen, johdon ohjaus, innovatiivinen ja tavoitteellisesti johdettu ja koordinoitu hyvinvointisuunnitelmatyöskentely Tampereen kaupungilla, kaupungin analytiikoiden sparraus ja tuki prosessille.
6. Rohkeus tutkia kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuusperusteisuuden suosituksia ja edetä pilotoimaan vaikuttavuuden suunnittelua ja mittaamista.
7. Teoreettisen tutkimuskirjallisuuskatsauksen läpikäynti osana kulttuurihyvinvointisuunnitelman rakentamista, ajankohtainen tutkimus ja suositukset kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuuden mittaamiseen.
8. Teoreettisiin ja pedagogisiin malleihin tutustuminen ja niistä saatava tuki oman prosessin edistämiseksi (vaikuttavuusketjumallit, ilmiölähtöinen hyvinvointijohtamisen malli, kulttuurihyvinvoinnin laatukriteeristö).
9. Yhteiskehittämisprosessina kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuustavoitteiden suunnittelu kulttuurin palveluryhmässä osana hyvinvointisuunnitelmatyöskentelyä.
10. Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuustavoitteisiin soveltuvien mittariluentojen järjestäminen prosessia tukevinä koulutuksina.
11. Asiantuntijakonsultaatio mittareiden käytön suhteen, kaupungin oman juristin ja tietosuojavastaavan sparraus mittaamisprosessiin sekä mittaamisprosessin ohjeistamiseen liittyen.

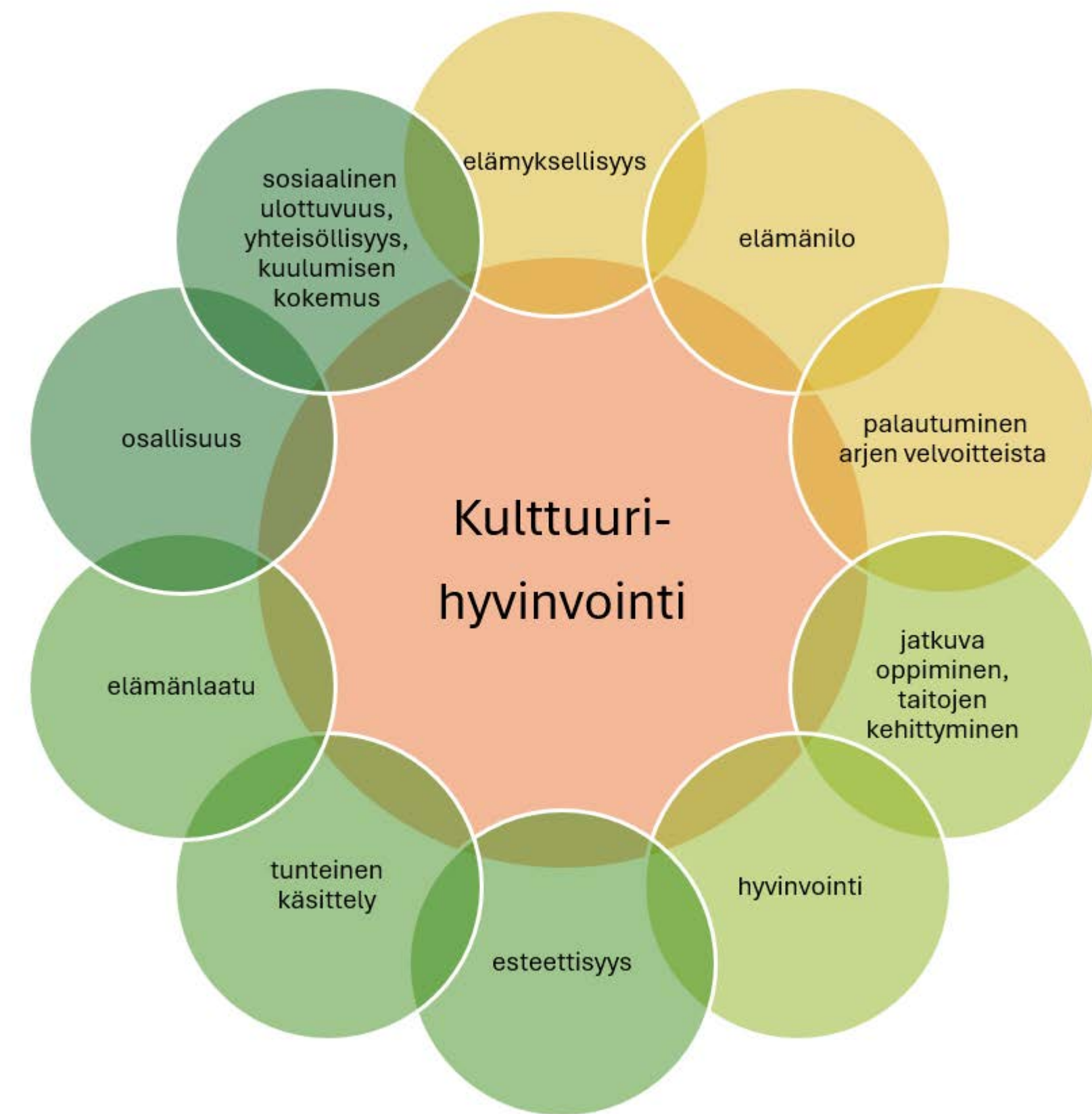
12. Sopivan järjestelmän pohdinta osana vaikuttavuusperusteisen mittaamisen aloittamista.

13. Vaikuttavuuden mittaamiseen liittyvän sähköisen järjestelmän valinnan ja hankinnan pohdinta ja sen selvittäminen, onko omassa kunnassa jo käytössä järjestelmä, joka soveltuisi toiminnan vaikuttavuuden mittaamiseen vai pitääkö kilpailuttaa erilaisia järjestelmiä.

14. Järjestelmään kouluttautuminen, alku- ja loppumittausten luominen järjestelmään, sekä työyhteisön jäsenten tukeminen järjestelmän käyttöönotossa.

15. Vaikuttavuuden mittaamisen seuranta yhdessä työyhteisön jäsenten kanssa.

16. Mittaustulosten raportointi hyvinvointisuunnitelmaan.

Lähteet

- Anoschkin, K. 2019. Vaikuttavuuden jäljillä. Hyvän mitta -työkirja. Opas yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämiseen. Hyvän Mitta -hanke, 2016–2019. Kela, Me-säätiö, Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö, Sitra, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus STEA ja valtioneuvoston kanslia. Viitattu 21.4.2026. Saatavilla: <https://www.hyvanmitta.fi/wp-content/uploads/2019/12/Hyva%CC%88n-Mitta-Ty%C3%B6kirja-final.pdf>
- Diener, E. 2006. Guidelines for National Indicator of Subjective Well-Being and Ill-Being. *Applied Research in Quality of Life*, 1, 151–157.
- Diener, E. 1984. Subjective Well-being. *Psychological Bulletin*. Vol. 95 (3), 542–575.
- Dolan, P., Layard R. & Metcalfe, R. 2011. Measuring Subjective Wellbeing for Public Policy. Recommendations on Measures. Special Paper. Nro. 23. London: Centre for Economic Performance. London School of Economics and Political Science. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://cep.lse.ac.uk/new/publications/abstract.asp?index=3778>
- Fancourt, D. & Finn, S. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and wellbeing? A Scoping Review. Health Evidence Network Synthesis Report 67. Health Evidence Network & WHO. Viitattu 13.4.2026. Saatavilla: <https://www.who.int/europe/publications/item/9789289054553>
- Heinola, L. 2025. Vuorovaikutusta museossa. Ryhmätoiminnan tuottaminen muistisairaille ja läheisille, esimerkkinä Tatamuri®

museossa -taideryhmätoiminta. Opinnäytetyö (YAMK). Turku AMK, Turku University of Applied Sciences. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2025052817714>

Hyvän mitta. n.d. Hankkeen verkkosivu. Arvo, Me, Sitra, Kela, STEA, Kokeileva Suomi, OKM, OPH. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://hyvanmitta.fi>

Hyvän mitta. 2019. Vaikuttavuuden jäljillä. Opas yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämiseen. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.hyvanmitta.fi/wp-content/uploads/2019/12/Hyvan-Mitta-Tyokirja-final.pdf>

Kankkonen, S. n.d. Ilmiölähtöisen hyvinvointijohtamisen käsikirja. HYMY, Hyvinvointiympäristön tietopohjan mallintaminen ja hyvinvointijohtamisen kehittäminen -verkostohanke, Tampereen kaupunkiseutu. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: https://tampereenseutu.fi/wp-content/uploads/2022/09/Ilmiolahtoisien-hyvinvointijohtamisen-kasikirja_HYMY.pdf

Kauhanen, H. 2025. Kulttuurihyvinvoinnin toimintamalleja hyvinvointialueilla ja yhdyspinnoilla. Taiteen edistämiskeskus. Viitattu 24.2.2025. Saatavilla: <https://www.taike.fi/fi/julkaisut/kulttuurihyvinvoinnin-toimintamalleja-hyvinvointialueilla-ja-yhdyspinnoilla>

Kippo, S., Koivisto, T.-A., Mäki-Opas, T., Lehikoinen, K., Lehtimäki, A.-V., Lavikainen, P., Turtiainen, M. & Martikainen, J. 2023a. Kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuus ja taloudellinen arviointi. Policy Brief 2023:14. Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi. Viitattu: 23.2.2025. Saatavilla: <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=44001>

Kippo, S., Koivisto, T.-A., Mäki-Opas, T., Lehikoinen, K., Lehtimäki, A.-V., Lavikainen, P., Turtiainen, M. & Martikainen, J. 2023b. Kulttuurihyvinvointitoiminnan taloudellinen arviointi. Arviointimenetelmien kehitystarpeet Suomessa. Valtioneuvosto. Selvitys- ja tutkimustoiminta, julkaisusarja 2023:26. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/5ddcea8d-8d41-4ccf-9143-2b29ffb5c43f/content>

Korja, V. 2025. Kulttuurihyvinvointipalveluiden laatukriteeristö kulttuurihyvinvointitoiminnan suunnittelun tukena. Teoksessa Leppisaari, K. (toim.) Elämä vaatii taidetta! Kirja kulttuurihyvinvoinnista. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus. 105. Viitattu 24.2.2026. Saatavilla: <https://www.taike.fi/fi/julkaisut/elama-vaatii-taidetta-kirja-kulttuurihyvinvoinnista>

Kuitu, P. & Korhonen, H. 2025. Kulttuurihyvinvointipalveluiden laatukriteeristö. Luonnos. Innokylä. Pirkanmaan hyvinvointialue. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.pirha.fi/kulttuurihyvinvointiammattilaiselle>

Kuitu, P., Laakso, S. & Nissilä, P. 2022. Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2024. Pirkanmaan hyvinvointialue. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.pirha.fi/documents/d/guest/pirkanmaan-kulttuurihyvinvointisuunnitelma>

Kuntaliitto. 2025. TEAviisari: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnissa on edennyt monella osa alueella. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2025/teaviisari-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen-kunnissa-edennyt-monella-osa>

Laitinen, L. 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista. Sitra. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://arkisto.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksiin>

Laitinen, L. 2017. Taide, taiteellinen toiminta ja mielenterveys. Teoksessa Lehikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.) Taide ja hyvinvointi. Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Kokos-julkaisusarjat, 1/ 2017. Helsinki: Taideyliopisto. 85–95. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://taju.uniarts.fi/items/d0d79a66-e02b-436c-8021-bcc2184af72e>

Lehikoinen K. & Vanhanen E. 2017. Taide ja hyvinvointi. Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Taideyliopisto, ArtsEqual tutkimushanke. Kokos-julkaisusarjat, 1/ 2017. Helsinki: Taideyliopisto. 7–28. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7218-16-7>

Leppisaari, K. (toim.) 2025. Elämä vaatii taidetta! Kirja kulttuurihyvinvoinnista. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus. Viitattu 24.2.2026. Saatavilla: <https://www.taike.fi/fi/julkaisut/elama-vaatii-taidetta-kirja-kulttuurihyvinvoinnista>

Lilja-Viherlampi, L-M. & Rosenlöf, A-M. 2019. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa I. Tanskanen. (toim.) Taide töissä – Näkökulmia taiteen opetukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 256. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. 20–39. Viitattu 13.4.2026. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019082124994>

Mäkinen, E. & Riekkinen, T. 2018. Voimala ja Kulttuurisote, kulttuurihyvinvoinnin portaat -esitysmateriaali. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.lapepohjoissavo.fi/etusivu.html>

Mäki-Opas, T. & Martikainen, J. 2023. Hyvinvointipolitiikan vaikuttavuutta voidaan tutkia ja hyödyntää päätöksenteon tukena. Lääketieteellinen Aikakausikirja Duodecim 2023. Vol. 139 (9), 685–8. Viitattu 23.2.2026. Saatavilla: <https://www.duodecimlehti.fi/duo17662>

Mäki-Opas, T. & Laatikainen, T. 2021. Näkökulmia sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisvaltaiseen vaikuttavuuden arviointiin. Yleislääkäri. Vol. 36 (3), 220–224. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.lukusali.fi/index.html?p=Suomen%20yleisl%C3%A4%C3%A4k%C3%A4rit%20GPF%20ry&i=9031974c-1462-11ec-b627-00155d64030a>

OKM. 2026. Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2026:6. Helsinki: OKM. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-013-2>

OECD. 2013. OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-Being. OECD Publishing, Paris. Saatavilla: <https://doi.org/10.1787/9789264191655-en>

OECD. 2025. OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-Being (2025 Update). OECD Publishing, Paris. Saatavilla: <https://doi.org/10.1787/9203632a-en>

Pekkola, S., Leponiemi, U. & Heikkilä, M. (toim.) 2025. Vaikuttavuuden monet kasvot. Tampere: Vastapaino.

Pitkänen, L., Torkki, P., Tolkki, H., Valtakari, M. & Leskelä, R.-L. 2020. Reittiopas vaikuttavuuteen. Vaikuttavuusperustainen ohjaus sote ja työllisyyspalveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/ec39b72b-e5a4-4e1b-8855-39f0c27b8e4a>

Rosenlöf, A.-M. & Tähti, T. (toim.) 2026. Kulttuurihyvinvoinnin ABC – Ableismista yleisötyöhön. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 168. Taikusydän-yhteyspiste. Turun ammattikorkeakoulu. Turun AMK / Talk Magazine 2025. Saatavilla: https://issuu.com/turunamk/docs/talk_magazine_2025_hyv_el_m_/s/84187805

Rönkä, A.-L. & Kuhalampi, A. 2011. Sanoilla yli sektorirajojen. Teoksessa Rönkä, A.-L. 2011. Taide käy työssä. Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu, sarja C, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 74. Lahden ammattikorkeakoulu. 30–34. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-827-115-7>

Saukko, N., Vuolasto, J., Kaunisharju, K., Saaristo, V. & Wiss, K. 2025. Kulttuurihyvinvointitoiminta kunnissa 2025. THL. Viitattu 13.4.2026. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-597-7>

Sitra. 2016. Hyvinvoinnin vaikutusketjut esiin! Vaikuttavuuskiihdyttämöön osallistuneiden yritysten ja järjestöjen esimerkkejä. Sitran selvityksiä 119. Viitattu 13.5.2026. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/julkaisut/hyvinvoinnin-vaikuttavuusketjut-esiin>

Sitra. n.d. Sitran tulevaisuussanasto. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/vaikuttavuus>

Sosiaali ja terveysjärjestöjen avustuskeskus, STEA. 2022. Esimerkkejä STEA avustuksilla rahoitettujen avustuskohteiden vaikutusketjuista. Helsinki: STEA. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.stea.fi/wp-content/uploads/2022/11/STEA-Vaikutusketjuesimerkkeja-yhteiskehittaminen-2022.pdf>

Taikusydan – Kulttuurihyvinvoinnin valtakunnallinen yhteyspiste. 2020. Johdatus kulttuurihyvinvointiin. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu: 13.4.2026. Saatavilla: <https://taikusydan.turkuamk.fi/uploads/2020/10/c957f4ca-johdatus-kulttuurihyvinvointiin.pdf>

Taikusydan – Kulttuurihyvinvoinnin valtakunnallinen yhteyspiste. n.d. Kulttuurihyvinvointialan sanastoa. Tietopankki. Turun Ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.4.2026. Saatavilla: <https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/kasitteet/>

Tampereen kaupunki. 2025. Tamperelaisten hyvinvointikyselyn tulokset 2025. Viitattu: 15.4.2026. Saatavilla Microsoft Power BI raporttina osoitteessa: <https://www.tampere.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/tampere-tietoa/tilastot/tilastotietoa-terveydesta-ja-hyvinvoinnista/tamperelaisten-hyvinvointikysely>

Tampereen kaupunki. 2025. Tampereen kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2025. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.tampere.fi/sites/default/files/2025-05/Tampereen-kaupungin-hyvinvointikertomus-2021-2025--korjattu-5.5.2025-1.pdf>

Tampereen kaupunki. 2026. Tampereen kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2026–2029. Saatavilla: https://www.tampere.fi/sites/default/files/2026-01/Tampereen-kaupungin-hyvinvointisuunnitelma-2026-2029_1.pdf

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). n.d. TEAviisari – Terveystieteiden edistämisen vertailutietojärjestelmä. Viitattu 15.4.2026. Saatavilla: <https://www.teaviisari.fi>

Timonen, V.-P., Rotko, T. & Kauppinen, T. 2022. Kulttuurihyvinvointi - vaikutusten mittaaminen hyvinvoinnin osoittajana. THL, työpaperi 10/2022. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-839-2>

Vesa, S., Santalahti, V., Nieminen, V., Nikunlaakso, R., Reuna, K., Niemi, M., Ketonen, E.-L., Kouvonen, A., Lintula, L., Salo, P., Luukkainen, K., Salenius, M. & Oksanen T. 2020. Sosiaalinen hyvinvointi ja sen tiedolla johtaminen. Helsinki: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 2020:52. Viitattu 24.2.2026. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-037-0>

Vihavainen, M. 2025. Asiakkaalle uskollinen: Tampere Filharmonian asiakasuskollisuuden muodostuminen, sen tukeminen ja hyödyntäminen. LAB Ammattikorkeakoulu. Viitattu: 13.5.2026. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2025100725661>

Virolainen, J. 2015. Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset. Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen. Cupore, verkkojulkaisu 26. Viitattu 20.4.2026. Saatavilla: https://www.cupore.fi/images/tiedostot/kulttuuriosallistumisenmuuttuvatmerkitykset_000.pdf

Uusikylä, P., Kotiranta, S. (Frisky & Anjoy), Salminen, V., Lamminkoski, H. (4Front), Stenfors, S. (Augmented Leadership Institute). 2019. Yhteiskunnan muutosvalmiuden tukija. Arviointi Sitran vaikuttavuustavoitteesta. Hallinto osaavaksi ja uudistumiskykyiseksi. Sitran selvityksiä 155. Viitattu: 20.4.2026. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/julkaisut/vaikuttavuusarviointi-6-yhteiskunnan-muutosvalmiuden-tukija>

Liite 1 Kulttuurin palveluryhmän tarjoama hyvinvointivaikutteinen kulttuuritoiminta ja kulttuurihyvinvointipalvelut

Toiminta	Kulttuurin palveluyksikkö	0-17 v.	18-28 v.	29-64 v.	65+ v.
Alakouluikäisille suunnattu museopalveluiden harrastekerho (Musti-kerho)	Museokeskus Vapriikki Museo Milavida Amurin museokortteli Tampereen taidemuseo Muumimuseo Sara Hildénin taidemuseo	●			
Alueiden kulttuuritoiminta: kulttuuritoiminta ja yhteisötaiteilijat kaupunginosakehittämisen kohdealueilla	Kaupunkikulttuuriyksikkö	●	●	●	●
Avoin, maksuton ja kohdennettu lastenkulttuurikeskustoiminta lapsille ja lapsiperheille (Lastenkulttuurikeskus Rulla)	Kaupunkikulttuuriyksikkö	●			
Eri käyttäjäryhmille suunnattu toiminta (kulttuurin välinen ja kotoutumista tukeva toiminta)	Kaupunkikulttuuriyksikkö Tampereen seudun työväenopisto Tampereen kaupunginkirjasto	●	●	●	●
Ikäihmisille suunnattu tapahtumatuotanto: kulttuuritarjotin kohtaamispaikoille, yhteislaulutapahtumat, konsertit, tapahtumat	Kaupunkikulttuuriyksikkö				●
Ikätasoisesti räätälöidyt kirjasto- ja kirjavinkkauskokonaisuudet	Tampereen kaupunginkirjasto	●			
Ikätasoisesti räätälöity monitaiteinen kulttuurikasvatusohjelma Taidekaari	Kaupunkikulttuuriyksikkö	●			
Ikätasoisesti räätälöity musiikkikasvatus ja Nuori Kuuntelija -klubi	Tampere Filharmonia	●	●	●	●
Selkolukupiiri	Tampereen seudun työväenopisto		●	●	

Toiminta	Kulttuurin palveluyksikkö	0-17 v.	18-28 v.	29-64 v.	65+ v.
Julkinen taide	Tampereen taidemuseo	●	●	●	●
Kaikukorttitoiminta	Kaupunkikulttuuriyksikkö Tampereen seudun työväenopisto Tampere Filharmonia Museokeskus Vapriikki Museo Milavida Amurin museokortteli Tampereen taidemuseo Muumimuseo Sara Hildénin taidemuseo	●	●	●	●
Kaikukorttiraati	Kulttuurin hallinto		●	●	●
Kirjastoautopalvelu, kirjaston harrastetilat, luku- piirit, kirjastojen tapahtumat kaupunginosissa	Tampereen kaupunginkirjasto	●	●	●	●
Kirjaston kotipalvelu	Tampereen kaupunginkirjasto		●	●	●
Konkarit – ikäihmisten museopalveluja	Museokeskus Vapriikki				●
Kulttuuriin pohjautuvan yhteisöllisen toiminnan kehittäminen kulttuuritaloissa (Hiedanranta, Ne- kala, Haihara) ja kulttuurin välitiloissa	Kaupunkikulttuuriyksikkö Tampereen seudun työväenopisto		●	●	●
Kulttuurikurssitarjonta lapsille ja perheille	Kaupunkikulttuuriyksikkö Tampereen seudun työväenopisto	●			
Kulttuurin palveluryhmän orkesteri-, tapahtuma- ja festivaalitarjonta	Kaupunkikulttuuriyksikkö Tampere Filharmonia	●	●	●	●
Kulttuuriraitit	Kaupunkikulttuuriyksikkö				●
Kulttuuriluotsitoiminta	Kaupunkikulttuuriyksikkö Tampere Filharmonia				●

Toiminta	Kulttuurin palveluyksikkö	0-17 v.	18-28 v.	29-64 v.	65+ v.
LUKI-todistus	Tampereen seudun työväenopisto		●	●	
Löytöretkiä Tampereelle (kulttuuri toimii kotoutumisen tukena)	Kaupunkikulttuuriyksikkö		●	●	
Maksuton näyttely- ja tapahtumatoiminta	Kaupunkikulttuuriyksikkö Tampereen seudun työväenopisto (Taiteen perusopetus, kuvataideryhmät)	●	●	●	●
Museoiden perheille suunnatut teemapäivät kuten perhe- ja vauvapäivät sekä Vapriikin perheamat, museoiden opiskelijapäivät, museoiden senioripäivät	Museokeskus Vapriikki Museo Milavida Amurin museokortteli Tampereen taidemuseo Muumimuseo Sara Hildénin taidemuseo	●	●		●
Neuvoloiden kulttuurityöpajatoiminta ja neuvoloiden kautta jaettava Vauvan opas kulttuuriin	Kaupunkikulttuuriyksikkö	●			
Perheiden kulttuurikurssit ja neuvoloiden jakama harrastelähete niihin	Kaupunkikulttuuriyksikkö	●			
Soteyksiköihin vietävät ikäihmisten palvelut: museopalveluiden museotuokiot ja lainattavat museopakettit sekä kulttuuri- ja liikuntarahaston tuella soteyksiköissä toteutuva tanssi- ja taiteilijakummitoiminta, kirjastopalvelut	Kaupunkikulttuuriyksikkö Museokeskus Vapriikki Tampereen kaupunginkirjasto				●
Taiteen perusopetus: sanataide, teatteritaide, kuvataide ja käsityötaide	Tampereen seudun työväenopisto	●	●	●	●
Toisen asteen oppilaitoksille räätälöidyt monilukutaitoa ja lukuharrastusta tukevat kirjastokokoukset sekä lukemisen hyvinvointivaikutuksiin painottuvat ryhmäkäynnit	Tampereen kaupunginkirjasto		●		
Avoin ja maksuton senioritoiminta Olkkareissa	Tampereen seudun työväenopisto				●

Liite 2 Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuusmittaristo mittarikysymyksineen

Esitiedot

Valitse vastaaja:

- vastaan itse
- vastaan asiakkaan kanssa
- vastaan ryhmän kanssa
- vastaan asiakkaan puolesta
- vastaan ryhmän puolesta

Valitse sukupuoli:

- nainen
- mies
- muu

Valitse ikäryhmä:

- 0–17-vuotiaat
- 18–28-vuotiaat
- 29–64-vuotiaat
- 65–74-vuotiaat
- 75+-vuotiaat

Koettu hyvinvointi

Miten tyytyväinen olet tällä hetkellä elämääsi kaiken kaikkiaan? *

0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

(OECD 2013; OECD 2025.)*

Tukikysymykset**

Kuinka aktiivisesti olet osallistunut kulttuuritoimintaan viimeisen 12 kk aikana?

0 = en ole osallistunut ollenkaan, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = olen osallistunut hyvin aktiivisesti

Minulla on todelliset mahdollisuudet osallistua kulttuuritoimintaan?

0 = ei ole mahdollisuuksia, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = on hyvin mahdollisuuksia

Tampereella on helposti saavutettavat kulttuuripalvelut?

0= täysin eri mieltä, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = täysin samaa mieltä

Kulttuuritoiminta auttaa minua ymmärtämään itseäni ja muita

0 = ei auta ymmärtämään, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = auttaa erittäin paljon

*Lähde: OECD. 2025. OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-being (2025 Update). OECD Publishing, Paris.

Saatavilla: <https://doi.org/10.1787/9203632a-en>

**Asiantuntijakonsultaatiot Mäki-Opas 2026, Rotko & Kauppinen 2025.

Toiminnan arviointikysymykset

Koetko toiminnan vahvistaneen hyvinvointiasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen

Koetko toiminnan vahvistaneen elämäniloasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen

Koetko toiminnan vahvistaneen elämänlaatuasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen

Koetko toiminnan vahvistaneen yhteisöllisyyden kokemustasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen

Liite 3 Hyvinvointikyselyt

Museokäynnin hyvinvointikysely

Esitiedot

Valitse vastaaja:

- vastaan itse
- vastaan asiakkaan puolesta
- vastaan ryhmän puolesta

Oletko Tampereelta tai muualta:

- Tampereelta
- Muualta

Toiminnan arviointikysymykset

Koetko museovierailun vahvistaneen hyvinvointiasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen

Koetko museovierailun vahvistaneen elämäniloasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen

Koetko museovierailun vahvistaneen elämänlaatuasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen

Koetko museovierailun vahvistaneen yhteisöllisyyden kokemustasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen

Mitä tekisit, jos et olisi tullut perjantai-iltapäivänä museoon?

Tyhjä vastauskenttä, johon voi kirjoittaa vastauksen.

Konserttikäynnin hyvinvointikysely

Esitiedot

Kuinka usein olet käynyt Tampere Filharmonian konserteissa viimeisen 12 kk aikana?

- Tämä oli ensimmäinen kerta
- Käyn satunnaisesti
- Käyn säännöllisesti

Toiminnan arviointikysymykset

Koetko konsertin vahvistaneen hyvinvointiasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen.

Koetko konsertin vahvistaneen elämäniloasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen.

Koetko konsertin vahvistaneen elämänlaatuasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen.

Koetko konsertin vahvistaneen yhteisöllisyyden kokemustasi?

0 = en koe, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 = kyllä koen.

Vapaa palaute:

Tyhjä vastausruutu, johon voi kirjoittaa vastauksen.